

Johanna Kotaniemi

**LUKUVUOSIMAKSUT EU- JA ETA–ALUEEN ULKOPUOLELTA TULEVILLE
KORKEAKOULUOPISKELIJOILLE**

Yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muutos

**LUKUVUOSIMAKSUT EU- JA ETA–ALUEEN ULKOPUOLELTA TULEVILLE
KORKEAKOULUOPISKELIJOILLE**

Yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muutos

Johanna Kotaniemi
Opinnäytetyö
Syksy 2016
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalous, Oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä(t): Johanna Kotaniemi

Opinnäytetyön nimi: Lukuvuosimaksut EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tuleville korkeakouluopiskelijoille

Työn ohjaaja: Suvi Röytiö

Työn valmistuslukukausi ja -vuosi: Syksy 2016

Sivumäärä: 62 + 3

Opinnäytetyön aiheena on lukuvuosimaksut Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuleville vieraskielistä tutkintoa suorittaville korkeakouluopiskelijoille. Idea kirjoittaa lukuvuosimaksuista muotoutui ollessani vaihto-oppilana Itävallassa kevätlukukaudella 2016. Muiden vaihto-oppilaiden kanssa käydyt keskustelut avasivat silmäni sille, miten ainutlaatuinen koulutusjärjestelmä Suomessa oikein onkaan. Maksuttomuus on aina ollut yksi suomalaisen koulutuksen kulmakivistä, joten lukuvuosimaksut ovat merkittävä uudistus myös suomalaisen koulutusjärjestelmän kannalta. Työn tarkoituksena on selvittää lukuvuosimaksu-uudistuksen taustoja ja niiden mahdollisia vaikutuksia.

Työn tutkimusmenetelmiä ovat lainoppi sekä laadullinen ja määrällinen tutkimus. Tärkeimpiä oikeuslähteitä opinnäytetyössä ovat ammattikorkeakoululaki ja yliopistolaki sekä näiden lakien esityöt. Esitöistä keskeisimmässä asemassa on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta HE 77/2015 vp. Laadullisen tutkimuksen osuus suoritettiin teemahaastatteluna Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisyyspäällikölle ja määrällinen tutkimus kyselytutkimuksena ulkomaalaisille tutkinto-opiskelijoille.

Ammattikorkeakoululain ja yliopistolain mukaan korkeakoulujen on kerättävä vieraskielistä tutkintoa suorittavilta opiskelijoita vähintään 1 500 euron suuruinen lukuvuosimaksu. Maksuvelvollisuus koskee opiskelijoita, jotka ovat muun kuin Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen jäsenmaan, tai Sveitsin kansalaisia. Korkeakoulut saavat itse päättää lukuvuosimaksujen suuruudesta ja niillä tulee olla käytössään apurahajärjestelmä, jonka avulla maksulliseen koulutukseen osallistuvia opiskelijoita tuetaan. Oulun ammattikorkeakoulun englanninkielisten tutkintojen hinnaksi on asetettu 8 000 euroa lukuvuodessa. Apurahojen suuruus on 4 000 euroa.

Opinnäytetyön johtopäätöksinä voidaan todeta, että lukuvuosimaksut laskevat unionin ja talousalueen ulkopuolelta tulevien hakijoiden määrää. Lukuvuosimaksut korostavat laadukkaan koulutuksen merkitystä kilpailutekijänä maksuttomuuden sijaan. Maksuista kertyneet tuotot jäävät koulujen käyttöön ja niillä opetuksen laatua ja tukitoimintoja voidaan kehittää. Suomen eksoottisuus ja turvallisuus ovat hyvän koulutuksen rinnalla tekijöitä, mitkä houkuttelevat hakijoita. Kyselytutkimuksesta selvisi, ettei 88 % vastanneista olisi ollut valmis maksamaan 8 000 euron lukuvuosimaksua opinnoistaan Oulun ammattikorkeakoulussa. 83 % oli kuitenkin tyytyväisiä opintoihinsa, ja vajaa 50 % aikoi jäädä Suomeen valmistumisen jälkeen.

Asiasanat: Ammattikorkeakoululaki, Euroopan talousalue, Euroopan unioni, lukuvuosimaksu, ulkomaalainen tutkinto-opiskelija, yliopistolaki

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Program in Business Economics, Option of Law and Administration

Author(s): Johanna Kotaniemi

Title of thesis: Tuition fees for non-EU/EEA higher education students

Supervisor(s): Suvi Röytiö

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2016 Number of pages: 62 + 3

The aim of this thesis is to study the reasons behind the tuition fees Finnish government introduced for non-EU/EEA students from August 2017 onwards. The author spent the spring term 2016 in student exchange in Austria and there the time spent with other exchange students made her realise the significance of the Finnish education system. Free education has always been one of the backbones of The Finnish education system so the effects of this amendment should not be undervalued.

In this thesis, a non-EU/EEA student refers to a student coming from a country, which is not part of the European Union nor European Economic Area (EEA). The tuition fee does not apply to persons who are citizens of countries in the EEA or persons who are treated as EU citizens, i.e. Swiss nationals, or the family members of such persons. Furthermore, the tuition fee is not applicable to persons with an EU Blue Card, continuous or permanent residence permit, an EEA residence permit for third-country citizens with long-term residence in Finland, or their family members.

Tuition fees concern Bachelor's and Master's degree programmes offered in English. Minimum annual tuition fee is 1 500 EUR. Finnish higher education institutions have to provide scholarships to endow non-EU/EEA students enrolled for the fee-charging degree programmes. As decided by the board of the Oulu UAS, degree programmes offered in English cost 8 000 EUR per academic year. Scholarships are worth 4 000 EUR covering half of the annual tuition fee.

The research methods are consisted of jurisprudence and qualitative and quantitative research. A theme interview was conducted to the Head of International Affairs of Oulu UAS and a survey was carried out to the international degree students. The main sources of law comprise Universities Act, Polytechnics Act and the related legislative history.

According to the thesis results, the number of the non-EU/EEA applicants will drop during the first few years. In marketing, tuition fees will accentuate quality of education instead of gratuitousness. Being able to attract gifted students, higher education institutions need to increase the market competitiveness of existing degree programmes. With the accumulated profits universities can improve the quality of education and services offered for international degree students. In Oulu UAS, 80 % of the foreign degree students come from countries outside EU and EEA. 88 % of the survey respondents said, that they would not have been ready to pay 8 000 EUR for their studies in Oulu UAS. However, 83 % were satisfied with their studies and almost 50 % intended to stay in Finland after graduation.

Keywords: Amendment, international degree student, European economic area, European Union, Polytechnics Act, scholarship, tuition fee, Universities Act

LYHENTEET

AMKL	Ammattikorkeakoululaki
CIMO	Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus
EFTA	Euroopan vapaakauppaliitto
ETA	Euroopan talousalue
EU	Euroopan unioni
EV	Eduskunnan vastaus
HE	Hallituksen esitys
JAMK	Jyväskylän ammattikorkeakoulu
OAMK	Oulun ammattikorkeakoulu
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
PeL	Suomen perustuslaki
SiVM	Sivistysvaliokunnan mietintö
UAS	University of applied sciences
UIKL	Ulkomaalaislaki
VATT	Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VM	Valiokunnan mietintö
VP	Valtiopäivät
YoL	Yliopistolaki

SISÄLLYS

LYHENTEET.....	5
1 JOHDANTO.....	8
2 KÄSITTEET	11
2.1 Ammattikorkeakoululaki.....	11
2.2 Yliopistolaki	12
2.3 ETA-maat.....	13
2.4 Vieraskielinen tutkinto	14
2.5 Perheenjäsenen asema.....	14
2.6 Oleskeluluvat.....	15
3 KORKEAKOULUJEN LUKUKAUSIMAKSUKOKEILU	16
3.1 Kokeilussa kerätyt maksut.....	16
3.2 Markkinointi	17
3.3 Yhteenveto	17
4 HALLITUKSEN ESITYS YLIOPISTOLAIN JA AMMATTIKORKEAKOULULAIN MUUTTAMISESTA.....	20
4.1 Lukuvuosimaksujen tavoitteet ja toteuttaminen	20
4.2 Nykytilan arviointi	22
4.2.1 Kansainvälinen kehitys.....	23
4.2.2 Pohjoismaat	24
4.3 Lukuvuosimaksujen vaikutusten arviointi.....	25
4.4 Perustuslaillinen näkökulma	27
4.5 Käsittely sivistysvaliokunnassa.....	28
5 TUTKIMUSTULOKSET	32
5.1 Teemahaastattelu.....	32
5.2 Kansainvälisyyspäällikön haastattelu	33
5.2.1 Kansainvälinen korkeakoulu yhteisö	33
5.2.2 Kilpailu ja markkinointi.....	35
5.2.3 Lukuvuosimaksut ja apuraha Oulun ammattikorkeakoulussa	37
5.2.4 Tukitoimet ja integroituminen	38
5.2.5 KILKAS – hanke.....	41
5.3 Kyselytutkimus	42

5.3.1	Tulosten analysointi	43
5.3.2	Avoim kenttä	49
5.3.3	Luotettavuudesta	50
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	51
7	POHDINTA	55
	LÄHTEET	58
	LIITEET	63

1 JOHDANTO

Korkeakouluopiskelijoiden liikkuvuus on yli kaksinkertaistunut 2000 – luvulla. Vuonna 2012 yli 4,5 miljoonaa korkeakouluopiskelijaa opiskeli oman maansa ulkopuolella. (Education at a Glance 2014, 342.) Vuonna 2015 suomalaisissa korkeakouluissa opiskeli yli 20 300 ulkomaalaista tutkinto-opiskelijaa, kun vielä vuonna 2004 heitä oli alle 8 500 (CIMO 2016a, viitattu 19.10.2016).

Opinnäytetyön aiheena on lukuvuosimaksut EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tuleville vieraskielistä tutkintoa suorittaville korkeakouluopiskelijoille. Yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muutokset tulivat voimaan vuoden 2016 alussa, ja säännösten mukaan korkeakoulujen on perittävä vähintään 1 500 euron suuruinen lukuvuosimaksu vieraskielistä tutkintoa suorittavilta opiskelijoilta, jotka tulevat Euroopan unionin ja talousalueen ulkopuolelta. Opinnäytetyön aihe muotoutui ollessani vaihtoopilaana Itävallassa kevätlukukaudella 2016. Tiesin haluavani kirjoittaa aiheesta, missä olisi jokin kansainvälinen aspekti. Lukuvuosimaksu-uudistus on ajankohtainen, ja maksuton opiskelu on aina ollut yksi suomalaisen koulutuksen kulmakivistä, joten muutos on merkittävä myös suomalaisen koulutusjärjestelmän kannalta.

Mielekkään tutkimuskysymyksen löytäminen on yleensä tutkimuksen tekijän ensimmäinen haaste. Kysymyksenasettelu on aina onnistuneen työn perusta; kun tutkimusongelma on hyvin asetettu ja rajattu, tutkielma pysyy paremmin kasassa eikä jää liian pinnalliseksi. Kysymyksiä tulee olla yksi tai useampi, joihin tutkija pyrkii antamaan perustellun vastauksen. (Kolehmainen 2015, 3–4.) Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää lakimuutoksen taustoja, syitä ja seurauksia. Työssäni pyrin vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miksi lakimuutos on tehty?
- Miten lakimuutos eroaa aiemmasta?
- Miten lakimuutos toteutuu käytännössä?
- Mitä vaikutuksia lakimuutoksella on?

Työni on lainopillinen tutkimus. Oikeustieteessä tiedonintressi koskee sitä, mitä tai millaista tietoa tutkimuksella tavoitellaan. Intressi voi olla esimerkiksi laintulkinnallinen, systematisoiva, sääntelyä vaikuttavia arvioiva tai sääntelyä kehittävä. (Kolehmainen 2015, 2.) Opinnäytetyön lainopillinen

näkökulma kohdistuu sääntelyn arviointiin eli siihen, millaisia vaikutuksia lukuvuosimaksuilla mahdollisesti tulee olemaan. Vaikutusten arviointi perustuu lain esitöissä esitetyn lisäksi muissa maissa kerättyihin tietoihin ja suomalaisten korkeakoulujen lukukausimaksukokeilussa saatuihin tuloksiin. Lukuvuosimaksuja sovelletaan syksyllä 2017 ja sen jälkeen aloittaviin opiskelijoihin, joten lakimuu-
toksen todellisista vaikutuksista ei voida vielä puhua. Vaikutusten arviointia tukemassa ovat tutkimustulokset, jotka kerättiin Oulun ammattikorkeakoulun ulkomaalaisilta opiskelijoilta ja kansainvä-
lisyyspäälliköltä. Tutkimusmenetelminä käytin sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusta. Ky-
selytutkimus on yksi kvantitatiivisen menetelmän keinoista ja sillä kartoitettiin Oulun ammattikor-
keakoulun ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden mielipiteitä lukuvuosimaksuista. Teemahaastat-
telu tehtiin Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisyyspäällikölle, ja siinä esiin nousseet lukuvuo-
simaksujen vaikutukset tukevat raportin teoriaosuudessa esitetyjä vaikutuksia.

Opinnäytetyön tärkeimpiä lähteitä ovat oikeuslähteet ja tutkimustulokset. Oikeuslähteistä tärkeim-
piä ovat ammattikorkeakoululaki ja yliopistolaki sekä näiden lakien lainvalmisteluasiakirjat. Keskei-
sessä asemassa on etenkin hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkea-
koululain muuttamisesta HE 77/2015 vp. Opetus- ja kulttuuriministeriön organisoima korkeakoulu-
jen lukukausimaksukokeilu ja sen tulokset ovat nekin keskeinen lähde lukuvuosimaksujen vaiku-
tuksia arvioitaessa.

Raportin toisessa luvussa avataan raportin omaksumisen kannalta keskeiset käsitteet. Kolman-
nessa luvussa käsitellään opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulujen lukukausimaksukokeilua,
joka järjestettiin vuosina 2010–2014. Luvussa esitellään hanke ja sille asetetut tavoitteet sekä on-
nistumisen arviointi. Neljäs luku käsittelee hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja
ammattikorkeakoululain muuttamisesta. Luku mukailee hallituksen esityksen etenemisjärjestystä,
ja samassa luvussa esitetään myös sivistysvaliokunnan käsittely. Hallituksen esityksen tärkeimpiä
kohtia ovat esityksen tavoitteet alaluvussa 4.1 ja lukuvuosimaksujen vaikutusten arviointi alalu-
vussa 4.3. Mielenkiintoinen aspekti on myös perustuslaillinen näkökulma alaluvussa 4.4 missä poh-
ditaan, onko ihmisten asettaminen eriarvoiseen asemaan koulutuksen maksullisuuden osalta oi-
keutettua. Luvussa viisi esitetään tutkimusmenetelmien teoriapohja sekä tutkimustulokset. Johto-
päätökset esitetään pääluvussa kuusi, missä huomiota kiinnitetään erityisesti tutkimustulosten ana-
lysointiin ja niiden pohjalta tehtäviin päätelmiin. Pohdinta -osiossa arvioin muun muassa sitä, miten
valmis työ vastaa alussa asetettuihin tavoitteisiin ja saatiinko tutkimuksista haluttuja tuloksia. Poh-

dinnassa mietitään myös koko projektin onnistumista ja mahdollisia jatkokehittämisideoita. Raportin lopussa esitetään lähteet ja liitteistä löytyvät opiskelijoille tehty kyselytutkimus ja teemahaastattelun kysymykset.

2 KÄSITTEET

Jotta opinnäytetyötä olisi jokaisen mielekästä seurata, tähän lukuun on avattu sisällön ymmärtämisen kannalta keskeisiä käsitteitä. Selityksiä ei ole tarkoitettu tyhjentäviksi, vaan niiden tarkoituksena on auttaa lukijaa ymmärtämään lakimuutoksen ulottuvuuksia. Yliopistolain ja ammattikorkeakoululain suurin muutos koskee maksullista korkeakoulutusta koskevia säännöksiä. Lukuvuosimaksuja sovelletaan syksyllä 2017 ja sen jälkeen aloittaviin vieraskielistä tutkintoa suorittaviin EU:n ja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tuleviin opiskelijoihin.

2.1 Ammattikorkeakoululaki

Ammattikorkeakoululakia (1 §) sovelletaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluviin ammattikorkeakouluihin, joita on yhteensä 24. Näiden lisäksi on vielä kaksi korkeakoulua, Ahvenanmaalla toimiva Högskolan på Åland sekä sisäministeriön alaisuudessa Tampereella toimiva poliisi-ammattikorkeakoulu. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, viitattu 26.9.2016.)

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämään ja sen kehittämisen vaatimuksiin ja tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin sekä tukea opiskelijoiden ammatillista kasvua (AMKL 4 §). Ammattikorkeakoulut ovat osakeyhtiömuotoisia oikeushenkilöitä eli ammattikorkeakouluosakeyhtiöitä, joille on niille tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan annettu opetuksen ja tutkimuksen vapaus (sama, 5.1, 9.1 §:t). Ammattikorkeakoululaki on jaettu kymmeneen eri lukuun, mitkä käsittelevät ammattikorkeakoulujen yleisiä säännöksiä, toimilupaa ja – ehtoja, opetusta, organisaatiota, henkilöstöä, opiskelua ja opiskelijoita, ohjausta ja rahoitusta, taloutta, muutoksenhakua sekä erinäisiä säädöksiä. Valtioneuvoston asetuksessa ammattikorkeakouluista säädetään yksityiskohtaisemmin muun muassa ammattikorkeakoulututkinnoista, opinnoista, erikoistumiskoulutuksista ja todistuksista sekä rahoituksesta.

Opinnäytetyössä keskitytään ammattikorkeakoululain sääntelyyn tutkintoon johtavasta vieraskielisestä koulutuksesta perittäviin maksuihin, mistä on säädetty lain kolmannessa luvussa. Säännöksen mukaan ammattikorkeakoulujen on perittävä vähintään 1 500 euron suuruinen lukuvuosimaksu

muuhun kuin suomen- tai ruotsinkieliseen ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen hyväksytyltä opiskelijalta. Koulut päättävät itse maksun perimiseen liittyvistä järjestelyistä ja kouluilla on oltava apurahajärjestelmä niiden opiskelijoiden tukemiseksi, jotka osallistuvat maksulliseen tutkintokoulutukseen. Maksun perimisestä on joitakin poikkeuksia. Maksua ei peritä Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselta eikä siltä, joka rinnastetaan unionin kansalaiseen, eikä näiden perheenjäseniltä. Lukuvuosimaksujen ulkopuolelle jäävät myös ne, joilla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, jatkuva tai pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, sekä edellä mainittujen perheenjäsenet. Maksua ei myöskään peritä tilauskoulutukseen osallistuvilta opiskelijoilta. (AMKL 13a §.)

2.2 Yliopistolaki

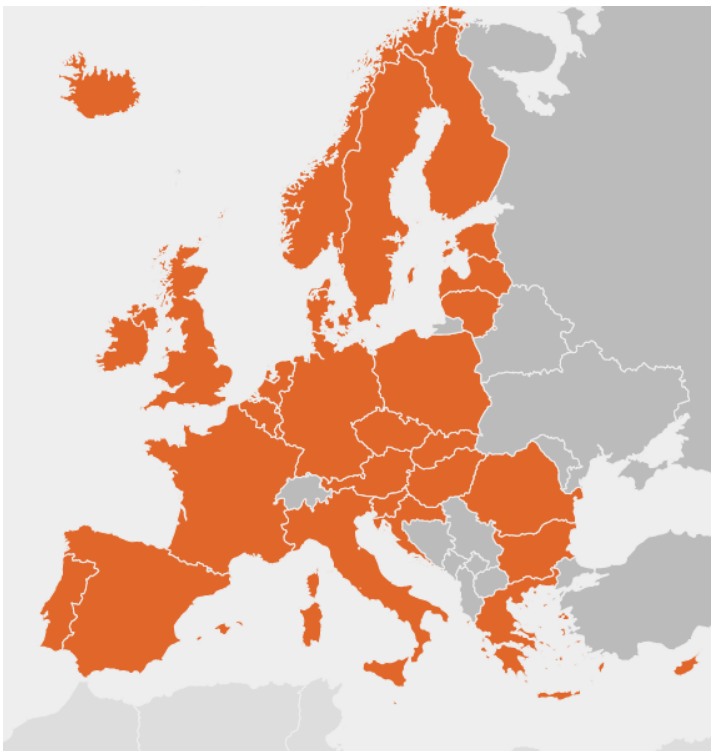
Yliopistolakia sovelletaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluviin yliopistoihin, jotka on lueteltu yliopistolain ensimmäisessä luvussa (YoL 1 §). Aalto-yliopistoa ja Tampereen teknillistä yliopistoa lukuun ottamatta yliopistot ovat julkisoikeudellisia laitoksia ja itsenäisiä oikeushenkilöitä. Aalto-yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto ovat säätiöyliopistoja ja niihin sovelletaan yliopistolain lisäksi säätiölakia. (YoL 1, 5.1 §: t.) Julkisoikeudelliset ja säätiöyliopistot eroavat toisistaan niiden ylimpien toimielinten muodostamisessa ja tehtävissä. Julkisoikeudellisen yliopiston ylimpinä toimieliminä ovat hallitus, rehtori ja yliopistokollegio, säätiöyliopistossa näitä ovat hallitus, rehtori ja yliopiston yhteinen monijäseninen hallintoelin. (Tieteen termipankki 2015a & 2015b, viitattu 26.9.2016.) Maanpuolustuskorkeakoulu luetaan sekin yliopistoihin, mutta se on puolustushallinnon alaisuudessa ja siihen sovelletaan lakia maanpuolustuskorkeakoulusta (1121/2008).

Yliopistoilla on itsehallinto, jolla tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu. Yliopistojen tehtäviin kuuluu vapaan tutkimuksen sekä tieteellisen ja taiteellisen sivistyksen edistäminen, tutkimukseen perustuvan ylimmän opetuksen antaminen sekä opiskelijoiden kasvattaminen palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. (YoL 2.1, 3.1 §: t.) Laki on jaoteltu 11 lukuun, jotka käsittelevät yliopistojen yleisiä säännöksiä, tutkimusta ja opetusta, organisaatiota, henkilöstöä, opiskelijoita, ohjausta ja rahoitusta, taloutta, erityissäännöksiä Helsingin yliopistosta ja Åbo Akademista, muutoksenhakua ja erinäisiä säännöksiä.

Opinnäytetyön tarkastelun kohteena oleva säännös tutkintoon johtavasta vieraskielisestä koulutuksesta perittävistä maksuista löytyy lain toisesta luvusta (YoL 10 §). Säännös on lähestulkoon identtinen ammattikorkeakoululaissa olevan säännöksen kanssa sisältäen samat soveltamissäännökset edellytyksineen ja ehtoineen.

2.3 ETA-maat

Euroopan talousalueen muodostavat Euroopan unionin jäsenmaat ja Euroopan vapaakauppaliiton EFTA:n jäsenmaat Sveitsiä lukuun ottamatta. EFTA:n jäsenvaltioita Sveitsin lisäksi ovat Islanti, Liechtenstein ja Norja. ETA:n perustamissopimus allekirjoitettiin toukokuussa 1992 ja se tuli voimaan ensimmäinen tammikuuta 1994. Seitsemästä allekirjoittaja maasta jäseniksi jäivät kuitenkin vain Islanti, Liechtenstein ja Norja, kun Sveitsi ei ratifioinutkaan sopimusta ja Itävalta, Suomi ja Ruotsi liittyivät Euroopan unioniin 1995. Sveitsin asema poikkeaa muista valtioista, sillä vaikka se on EFTA:n jäsenmaa, se ei kuulu Euroopan talousalueeseen. Sveitsi ja EU ovat allekirjoittaneet yli 120 kahdenvälistä sopimusta mukaan lukien vapaakauppasopimuksen, joka solmittiin jo vuonna 1972. (Euroopan parlamentti 2016, viitattu 6.9.2016.) Auttaakseni ETA-maiden hahmottamista olen liittänyt seuraavaksi kuvan talousalueesta.

KUVIO 1. ETA-maat (Eurooppatiedotus 2016, viitattu 6.9.2016)

Yhteisen talousalueen tarkoituksena on ulottaa unionin sisämarkkinat myös vapaakauppaliiton jäsenmaihin, jotka eivät syystä tai toisesta ole liittyneet EU:hun. ETA-sopimus ulottaa EU:n sisämarkkinoiden täydet oikeudet ja velvollisuudet EFTA:n jäsenmaihin sallien näin ollen tavaroiden, palvelujen, henkilöiden ja pääoman vapaan liikkuvuuden. Sopimukseen sisältyvät myös näihin liittyvät politiikanalat eli kilpailu, liikenne, energia sekä talous- ja raha-asioiden yhteistyö, kuten myös sosiaalipolitiikkaa, kuluttajansuojaa, ympäristöä ja tilastoja sekä yhtiöoikeutta koskevat politiikat. (Euroopan parlamentti 2016, viitattu 6.9.2016.)

2.4 Vieraskielinen tutkinto

Vieraskielisellä tutkinnolla tarkoitetaan muuta kuin suomen- tai ruotsinkielistä alemmää tai ylempää korkeakoulututkintoa ja ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Vieraskieliseen tutkinto-ohjelmaan osallistuvalla ulkomaalaisella tutkinto-opiskelijalla tarkoitetaan muusta kuin Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen jäsenmaasta tulevaa opiskelijaa tai Sveitsin kansalaista, joka suorittaa koko tutkintonsa Suomessa. Tutkinnon suorittaminen Suomessa ei poissulje työharjoittelun tekemistä ulkomailla tai opiskelijavaihtoa.

2.5 Perheenjäsenen asema

Ammattikorkeakoululain ja yliopistolain mukaan lukuvuosimaksuja ei peritä Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselta eikä siltä, joka unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimusosapuolen kanssa tehdyn sopimuksen mukaan rinnastetaan unionin kansalaiseen, eikä näiden perheenjäseneltä (AMKL 13a.2 §; YoL 10.2 §). Tässä yhteydessä henkilöllä, joka erinäisten sopimusten perusteella rinnastetaan unionin kansalaiseen, tarkoitetaan Sveitsin kansalaista. Perheenjäsenen määrittelyyn sovelletaan ulkomaalaislain säännöksiä (AMKL 13a.2 §; YoL 10.2 §).

Ulkomaalaislain määritelmän mukaan perheenjäseneksi katsotaan Suomessa asuvan henkilön aviopuoliso ja alle 18-vuotias naimaton lapsi, jonka huoltaja on Suomessa asuva henkilö tai tämän aviopuoliso. Mikäli Suomessa asuva henkilö on alaikäinen, katsotaan hänen perheenjäsenekseen hänen huoltajansa. Perheenjäseneksi luetaan myös samaa sukupuolta oleva henkilö, kun parisuhde on kansallisesti rekisteröity. Jatkuvasti yhteisessä taloudessa, avioliitonomaisissa olosuhteissa asuvat henkilöt rinnastetaan aviopuolisoiksi sukupuolesta riippumatta edellyttäen, että hen-

kilöt ovat eläneet vähintään kaksi vuotta yhdessä. Alle 18-vuotiaaseen naimattomaan lapseen rinnastetaan myös kasvattilapset edellyttäen, että tosiasiallinen huoltosuhde on ollut olemassa ja asiasta on tehty luotettava selvitys. (UikL 37 §.)

2.6 Oleskeluluvat

Lukuvuosimaksujen ulkopuolelle jäävät lain mukaan myös ne, joilla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, jatkuva tai pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa. Maksuja ei myöskään peritä edellä mainittujen perheenjäseneltä. (AMKL 13a.2; YoL 10.2 §.)

Oleskelulupa voi olla määräaikainen tai pysyvä. Jatkuva oleskelulupa on määräaikainen ja se myönnetään jatkuvaluonteista maassa oleskelua varten. Lupaviranomainen ratkaisee oleskelun tarkoituksen ulkomaalaisen maahantulonsa tarkoituksesta antamat tiedot huomioiden. Uusi määräaikainen oleskelulupa voidaan myöntää enintään neljäksi vuodeksi. (UikL 33 §, 55.1 §.)

Pysyvä oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka on jatkuvan oleskeluluvan saatuaan luvallisesti oleskellut maassa yhtäjaksoisesti neljä vuotta, ja jatkuvan oleskeluluvan myöntämisen edellytykset ovat olemassa eikä pysyvän luvan myöntämiselle ole esteitä (sama, 56.1 §). Pysyvä oleskelulupa on voimassa toistaiseksi ja voimassaoloajaltaan siihen rinnastetaan myös pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa (sama, 33.3 §).

Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa myönnetään kolmannen maan kansalaiselle, joka on jatkuvan oleskeluluvan saatuaan välittömästi ennen lupahakemuksen jättämistä oleskellut luvallisesti maassa yhtäjaksoisesti viiden vuoden ajan, ja jatkuvan oleskeluluvan myöntämisen edellytykset ovat voimassa eikä pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan myöntämiselle ole esteitä. (sama, 56a.1 §.)

Ulkomaalaislain mukaan Euroopan unionin sinisellä kortilla tarkoitetaan unionin jäsenmaan kolmannen maan kansalaiselle myöntämää oleskelulupaa, joka on tarkoitettu korkeaa pätevyyttä vaativaa työtä varten. Sininen kortti oikeuttaa oleskeluun ja työntekoon luvan myöntäneen jäsenvaltion alueella. (UikL 1:3 § 26 k.)

3 KORKEAKOULUJEN LUKUKAUSIMAKSUKOKEILU

Korkeakouluilla oli vuosina 2010–2014 mahdollisuus periä lukukausimaksuja vieraskielistä ylempää korkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavilta EU- ja ETA-maiden ulkopuolisilta opiskelijoilta. Koulut saivat itse päättää maksun suuruudesta ja kokeiluun osallistuvilla tuli olla apurahajärjestelmä, jolla maksullisiin koulutusohjelmiin osallistuvien opiskelua voitiin tukea. (HE 77/2015 vp, 2.) Lukukausimaksukokeilun tarkoituksena oli selvittää maksullisuuden vaikutuksia kansainvälistymiseen, suomalaisen korkeakoulutuksen vetovoimaan ja opiskelijavirtoihin, sekä vieraskielisen korkeakoulutuksen laatuun (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 9).

3.1 Kokeilussa kerätyt maksut

Kokeiluun ilmoittautuneita koulutusohjelmia oli yhteensä 154, joista kuitenkin vain 43 peri maksua vuonna 2013. Lukukausimaksuja kerääviä koulutusohjelmia vuonna 2013 tarjosivat eniten Oulun yliopisto (14), Aalto-yliopisto (9), Lappeenrannan teknillinen yliopisto (6) sekä Haaga-Helia ammattikorkeakoulu (5). Lukukausimaksujen suuruudesta päättivät koulut itse ja maksut säilyivät samana koko kokeilun ajan. Yliopistoissa maksut vaihtelivat 5 000 ja 12 000 euron välillä per lukuvuosi, ammattikorkeakouluissa puolestaan 4 000 ja 8 000 euron välillä. Yleisin maksu kaikkien ohjelmien välillä oli 8 000 euroa, eikä yliopiston ja ammattikorkeakoulujen maksujen suuruuksissa ollut merkittäviä eroja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 18, 21).

Perusteena maksun suuruudelle oli pääsääntöisesti joko koulutuksesta aiheutuvat kustannukset tai markkinahinnoittelu, missä hinta perustui kotimaiseen ja osin kansainväliseen vertailuun. Pääsääntöisesti lukukausimaksuun sisältyivät samat palvelut kuin muillekin tutkinto-opiskelijoille sisältäen koulutuksen, tukipalvelut, kuten kirjaston, ohjauksen ja neuvonnan. EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta saapuneita opiskelijoita eniten tuli Venäjältä, Kiinasta ja Iranista. (sama, 21–22.)

Kokeilussa koulut saivat itse päättää apurahajärjestelmästä ja apurahan myöntämisen periaatteista. Useimmissa korkeakouluissa lukumäärät määräytyivät ennalta sovittuina prosenttiosuuksina kaikista hyväksytyistä opiskelijoista. Apurahan ensisijaisena myöntöperusteena pidettiin opintomenestystä. Muita perusteita olivat esimerkiksi opiskelijan taloudellinen tilanne sekä opiskelijan motivaatio ja sopivuus korkeakoulun strategiaan tavoitteisiin. (sama, 23–24.)

Todellisuudessa osa lukukausimaksuista palautui opiskelijoille apurahan muodossa, minkä osa osallistujista katsoi hämärtäneen koko lukukausimaksujen keräämisen ideaa. Myös maksullisuuden piiriin kuuluvien määrittelyssä oli ollut ongelmia, ja opiskelijoiden perhesuhteiden tarkistaminen ja tulkitseminen koettiin ongelmalliseksi. Avioliittotodistusten ja huoltosuhteiden selvittäminen ei ole kuulunut korkeakoulujen tehtäviin eikä heillä ole ollut siihen asiantuntemusta. Lisäksi maksujen kiertäminen monimutkaisen järjestelmän kautta aiheutti huolta. (sama, 24–25.)

3.2 Markkinointi

Maksullisia koulutusohjelmia markkinoitiin osana korkeakoulujen muita toimintoja, eikä markkinointikäytännöissä tapahtunut suurempia muutoksia kokeilun aikana. Kokeilun aikana maksullisuuden jatkuvuudesta ei oltu vielä varmoja, mikä johti siihen, että markkinointiin panostaminen nähtiin epä-tarkoituksenmukaisena. Maksuttomien ja maksullisten koulutusohjelmien markkinointi rinnakkain nähtiin haastavana. Moni osallistuja totesi kuitenkin kiinnittäneensä enemmän huomiota kansainvälisen opiskelijamarkkinoinnin kehittämiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 28.)

Kokeiluun osallistuneista esimerkiksi Aalto-yliopisto raportoi kokeilun lisänneen tarvetta erityisesti kotisivujen houkuttavuuden ja informatiivisuuden kehittämiseen. Muiksi kehittämiskohteiksi osallistuneet näkivät kansainväliset portaalit, markkinointiviestinnän uudelleen suunnittelun apurahajärjestelmän näkökulmasta ja tarkemman harkinnan kohdemaiden osalta. Kohdentamisen kannalta nähtiin tarpeellisena saada lisätietoa maksukykyisistä maista. (sama, 28.)

Osa korkeakouluista näki markkinoinnin yhtenä tärkeimmistä kehittämiskohteista; hakijoiden vähäinen määrä pakotti oman markkinointistrategian kriittiseen pohdintaan. Yleisellä tasolla lukukausimaksukokeilu ei kuitenkaan erityisesti muuttanut markkinointikäytäntöjä tai lisännyt markkinointiosaamista. (sama, 28–29.)

3.3 Yhteenveto

Lukukausimaksukokeilu ei täyttänyt sille asetettuja tavoitteita osallistujien ja koulutusohjelmien vähäisyyden vuoksi. Merkittävimpiä osallistumisen esteitä olivat kokeilun lyhyt kesto ja määräaikai-

suus. Kokeilulle asetetut tavoitteet koettiin epämääräisinä ja maksuttomien sekä maksullisten koulutusohjelmien yhtäaikainen tarjoaminen ongelmallisena. Lähes kaikki ammattikorkeakoulujen ulkomaalaiset opiskelijat opiskelevat perustutkinto-ohjelmissa, joten kokeilun kohdistuminen ainoastaan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon katsottiin epätarkoituksenmukaiseksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 30.)

Maksullisuuden pelättiin vähentävän hakijamääriä ja apurahajärjestelmän luominen koettiin hankalaksi ja aikaa vieväksi. Kokeilun ei koettu olevan samassa suunnassa korkeakoulutusta koskevien, pitkäjänteisyyttä vaativien ratkaisujen kanssa. Osallistuneista osa koki kokeilun parantaneen sisäisiä prosesseja, pakottaneen pohtimaan koulutusohjelmien painoarvoa ja kilpailukykyä sekä lisänneen hallinnollisia valmiuksia ja tukipalveluita. Pienenkin maksavien opiskelijoiden määrän nähtiin kuitenkin lisänneen hallinnollisia tehtäviä, mutta samalla niin sanottujen turhien hakemusten määrä väheni. (sama, 30.)

Kokeilun aikana suoritetusta opiskelijakyselystä (2013) ilmeni, että 57 % vastanneista halusi jäädä töihin Suomeen erittäin todennäköisesti tai todennäköisesti. Vastauksista selvisi myös, että opiskelijoiden ajatukset työllistyä oman alan töihin valmistumisen jälkeen olivat pessimistiset. Opiskelijujen alussa järjestettävä orientaatio ja opiskelijatutoreiden rooli nähtiin tärkeinä integroitumista edistävinä tekijöinä, mutta integroitumisen tukemisen ei kuitenkaan katsottu kokeilun aikana merkittävästi tehostuneen. Integroitumisen kannalta erityisesti kielenoppiminen nousi tärkeään osaan, ja kotimaisten kielten opetukseen kohdistettiin lisäresursseja. (sama, 26–27.)

Osa korkeakouluista tarjosi opiskelijoille erilaisia kulttuurikurssikonaisuuksia, ystäväperhetoimintaa sekä työnhakuun ja urasuunnitteluun liittyviä palveluita. Kuitenkin Aalto-yliopiston opiskelijoille suorittamassa kyselyssä opiskelijat antoivat suomalaisen yhteiskuntaan integroitumiselle alimman mahdollisen arvion. Ongelmalliseksi muodostuivat myös kieliopintojen vapaavalinnaisuus sekä niiden sijoittuminen tutkintokohtaisten opinto-ohjelmien ulkopuolelle. (sama, 26–27.)

Lukukausimaksukokeilu ei tuonut lisäresursseja opettajien palkkaukseen, mutta koulut arvioivat kansainvälistymisen ja englanninkielisen opetuksen vaikuttaneen henkilökunnan rekrytointiin ja osaamisvaatimukseen. Maksullisuuden ei myöskään koettu tuoneen mitään erityistä koulutusohjelmien laadunhallintaan. Kansainvälisten koulutusohjelmien laadunvarmistuskäytäntöjen katsottiin kuitenkin hyödyttävän koulujen sisäistä toimintaa, kuten opiskelijoiden opinnoissa edistymistä sekä johtamisen edellytysten paranemista. (sama, 25, 29.)

Kokeilulla ei ollut taloudellista merkitystä, kun maksullisuuden piirissä oli vain vähän opiskelijoita, joista valtaosa sai apurahan. Lukukausimaksujen keräämisen jatkuessa osallistujat uskoivat markkinoinnin kehittämiseen ja korkeampitasoisiin hakijoihin, kun taas osa pelkäsi hakijamäärien laskevan rajusti. Kokeilulla kuitenkin vauhditettiin korkeakoulujen kansainvälistymistä ja sen edellyttämää kehittämistyötä. Tärkeimpänä kysymyksenä pidettiin tulevaisuuden kehityssuuntaa; tuleeko lukukausimaksuista pysyviä vai ei. (sama, 30–31.)

4 HALLITUKSEN ESITYS YLIOPISTOLAIN JA AMMATTIKORKEAKOULULAIN MUUTTAMISESTA

Hallituksen esityksen pääasiallisena sisältönä on ehdotus muuttaa yliopisto- ja ammattikorkeakoululakia niin, että lakeihin lisättäisiin säännökset vähintään 1500 euron arvoisen lukuvuosimaksun keräämisestä Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisilta alempaa tai ylempää vieraskielistä korkeakoulututkintoa suorittavilta opiskelijoilta. Muut esityksen ehdotukset koskevat tilauskoulutusta, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaa koskevien säännösten kumoamista sekä yliopistolain oikaisumenettelyä koskevan pykälän täsmentämistä (HE 77/2015 vp, 2, 8). Hallituksen esityksen muut ehdotukset on rajattu opinnäytetyön ulkopuolelle eikä niitä käsitellä tämän enempää.

4.1 Lukuvuosimaksujen tavoitteet ja toteuttaminen

Lukuvuosimaksuja koskevan lakimuutoksen tavoitteena on edistää korkeakoulujen mahdollisuuksia koulutusvientiin ja laajentaa korkeakoulujen rahoituspohjaa. Tavoitteena on myös nostaa koulutusviennin volyymia. Vuonna 2014 koulutusviennin arvo oli 268 miljoonaa euroa, ja vuoteen 2018 mennessä hallituksen tavoite on nostaa volyymi 350 miljoonaan euroon. (HE 77/2015 vp, 6.)

Hallituksen esityksen mukaan lukuvuosimaksuja ei perittäisi Suomen tai muun Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselta, eikä siltä, joka erinäisten sopimusten mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaiseen (Sveitsin kansalainen), eikä näiden perheenjäseniltä. Koulutus olisi maksutonta myös sille, jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, jatkuva tai pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa. Maksuttomuus koskisi myös edeltä mainittujen perheenjäseniä. Perheenjäsenen määrittelyyn sovellettaisiin ulkomaalaislakia. (HE 77/2015 vp, 6–7.) Perheenjäsenen määritelmä esitettiin jo aiemmin kohdassa 2.5 ja oleskeluluvat kohdassa 2.6.

Lukuvuosimaksuja perittäisiin vain vieraskielisissä koulutusohjelmissa opiskelevilta, eikä maksuja siis perittäisi suomen- tai ruotsinkielisissä koulutuksissa kansalaisuudesta riippumatta. Esityksen mukaan tällä tuettaisiin kotimaisilla kielillä tapahtuvaa koulutusta, ja hyvä suomen tai ruotsin kielen

taito edesauttaisi sijoittumista työelämään valmistumisen jälkeen. Maksuja perittäisiin ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa sekä yliopistojen alempaan tai ylempään tutkintoon johtavassa koulutuksessa. (sama, 7.)

Koulutuksen poikkeavuuden takia lukuvuosimaksuja ei perittäisi yliopistojen tieteellisessä ja taiteellisessa jatkokoulutuksessa. Tällaisten jatkokoulutusten kurssien, luento-opetuksen ja tenttien osuus on vähäinen ja opetuksen pääpaino on opinnäytteeseen johtavassa tutkimuksessa tai taiteellisessa toiminnassa. Jatko-opiskelijat ovat usein myös palvelussuhteessa yliopistoon tai muuhun työnantajaan tai saavat palkkaan verrattavaa rahoitusta muilta tutkimusta rahoittavilta tahoilta ja maksavat tästä veroja. (sama, 7.)

Lukuvuosimaksun suuruus olisi vähintään 1 500 euroa ja korkeakoulut saisivat itse määrittää lukuvuosimaksujen suuruuden sellaiseksi, että ne tukevat korkeakoulujen kansainvälistymisstrategioita. Maksujen suuruus voisi vapaasti vaihdella koulujen välillä, jolloin tarjolla olisi erihintaista koulutusta. Lukuvuosimaksun ei myöskään tarvitsisi vastata todellisia kustannuksia, eikä maksuille säädettäisi ylärajaa. Tasapuolisen kilpailutilanteen varmistamiseksi alarajan säätäminen on tarpeen, sillä maksuttomien ja maksullisten koulutusohjelmien yhtäaikainen tarjoaminen olisi suomalaisten korkeakoulujen keskinäisen kilpailun näkökulmasta haitallista. (sama, 7.)

EU- ja ETA-maiden ulkopuoliset opiskelijat maksaisivat osan koulutuksensa kustannuksista, ja maksujen tuotot jäisivät koulujen omaan käyttöön ilman, että valtion perusrahoituksen kokonaisuukon pienennettäisiin. Korkeakouluilla tulisi olla käytössään apurahajärjestelmä, jolla maksulliseen koulutukseen osallistuvien opiskelua tuettaisiin. Koulut saisivat itse päättää apurahojen suuruudesta ja myöntökriteereistä. (sama, 8.)

Apurahajärjestelmä olisi mahdollista toteuttaa myös siten, että osa maksullisuuden piiriin kuuluvista tutkinto-opiskelijoista vapautettaisiin maksuista osittain tai kokonaan. Korkeakoulujen yhteisen apurahajärjestelmän kehittäminen ei sekään olisi mahdotonta, ja myös muut tahot kuten säätiöt tai opiskelijan kotimaa voisivat tarjota apurahoja. Lisäksi kannustinten kehittämiseen, jotta opiskelijat jäisivät Suomeen, on kiinnitettävä huomiota. Lukuvuosimaksujen käyttöönoton yhteydessä hakeusten käsittelymaksuista luovuttaisiin syksyllä 2017 alkavaan koulutukseen haettaessa. (sama, 8.)

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä, ja Stubbin hallituksen luonnoksesta lukuvuosimaksuja koskevaksi hallituksen esitykseksi pyydettiin lausunnot syksyllä 2014 keskeisiltä ministeriöiltä, Opetushallitukselta, CIMO:lta, yliopistoilta, ammattikorkeakouluilta, Suomen yliopistot UNIFI ry:ltä, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry:ltä, opiskelijajärjestöiltä ja keskeisiltä työmarkkinajärjestöiltä. Luonnoksessa lukuvuosimaksun vähimmäismääräksi ehdotettiin 4 000 euroa ja voimaantuloa vuoden 2016 alkuun. Lukuvuosimaksujen käyttöönottoa kannatti 44 ja vastusti 22 lausunnonantajaa, joista suurin osa oli opiskelijajärjestöjä. Kannattajista 18 esitti maksujen perimistä ja suuruuden määrittämisen jättämistä korkeakouluille tai alarajan laskemista ehdotetusta 4 000 eurosta. Vastustajat näkivät ehdotuksen vaarantavan kansainvälistymiskehitystä ja rikkovan maksuttoman koulutuksen periaatetta. (sama, 11.)

Esityksen valmistelua jatkettiin Sipilän hallitusohjelman linjausten ja lausuntokierrokselta saadun palautteen pohjalta. Lukuvuosimaksujen alarajaa alennettiin ehdotettuun 1 500 euroon, säädösten voimaantulosta saatu palaute huomioitiin ja esityksen perusteluita täsmennettiin. Lakia ehdotettiin tulemaan voimaan ensimmäisenä päivänä tammikuuta 2016, mutta lukukausimaksuja koskevia säännöksiä sovellettaisiin velvoittavina vasta ensimmäisenä päivänä elokuuta 2017 tai sen jälkeen opintonsa aloittaviin opiskelijoihin. (sama, 11–12.)

4.2 Nykytilan arviointi

Suomalaisissa korkeakouluissa ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden osuus on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2012 ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita oli maassamme noin 19 000, kun vuonna 2001 vastaava luku oli vielä hieman alle 6 900. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 17.)

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa 2009–2015 kansainvälistymisen viideksi päätavoitteeksi asetettiin aidon kansainvälisen korkeakoulu yhteisön luominen, laadun ja vetovoiman lisääminen, osaamisen viennin edistäminen, monikulttuurisen yhteiskunnan tukeminen ja globaalin vastuun edistäminen (Opetusministeriö 2009, 10–11). Muihin maihin verrattuna suomalaisten korkeakoulujen kansainvälistymisen katsottiin olevan vielä vähäistä (sama, 14).

Kansainvälistymiskehityksen todettiin olevan hidasta ja alakohtaisesti jopa pysähtynyttä verrattuna toimintaympäristön muutokseen ja globalisaation kehitykseen. Korkeakoulujen henkilökunnasta ulkomaisia tutkijoita ja opettajia on vähän, ja opiskelijoiden kiinnostus suorittaa opintoja ulkomailla on laskenut. Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten osaamista ja kulttuurien tuntemusta ei ole osattu hyödyntää, eikä kotimaisten kielten ja kulttuurin opetukseen ole panostettu riittävästi. Suomalaisen korkeakoulujen osaamisen vienti ja ammattimainen markkinointi ovat vielä alkutekijöissä. (sama, 14–15.)

Vuonna 2015 ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa opiskeli 20 353 ulkomaalaista tutkinto-opiskelijaa, joiden osuus kaikista korkeakouluopiskelijoista oli 6,9 % (CIMO 2016a, viitattu 19.10.2016). Ammattikorkeakoulujen 139 727 opiskelijasta 9 735 oli ulkomaalaisia, joista noin 56 % oli kotoisin Euroopan ulkopuolisista maista. Yliopistoissa opiskeli yhteensä 157 436 opiskelijaa, joista 10 618 oli ulkomaalaisia. Heistä noin 60 % tuli Euroopan ulkopuolisista maista. (CIMO 2016b; 2016c, viitattu 19.10.2016.)

4.2.1 Kansainvälinen kehitys

Organisation for Economic Cooperation and Developmentin (OECD) selvityksen mukaan oman maan ulkopuolella opiskelevien korkeakouluopiskelijoiden määrä on yli kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Kun vuonna 2000 heitä oli 2,1 miljoonaa, oli vastaava luku vuonna 2012 4,5 miljoonaa, joista yli puolet tuli Aasian maista. (Education at a Glance 2014, 342.)

Eri maiden maksukäytännöt voidaan jakaa karkeasti kolmeen ryhmään: korkeampia maksuja muilta kuin oman maan kansalaisilta perivät maat, joita ovat Australia, Iso-Britannia, Itävalta, Belgia, Kanada, Tšekin tasavalta, Tanska, Viro, Irlanti, Hollanti, Uusi Seelanti, Puola, Venäjä, Ruotsi, Turkki ja Yhdysvallat; yhtäläisiä maksuperiaatteita kaikille opiskelijoille soveltavat maat Espanja, Etelä-Korea, Italia, Japani, Meksiko, Ranska, Saksa ja Sveitsi sekä maat, jotka eivät peri lainkaan lukukausimaksuja: Suomi, Norja ja Islanti. (sama, 348.)

Euroopan maista useimmat maat perivät lukukausimaksuja, mutta maksujen määrät vaihtelevat kymmenistä euroista aina kymmeneen tuhansiin euroihin lukukaudessa. Euroopan komission Nati-

onal Student Fee and Support Systems 2013/2014 – julkaisussa on koottu vertailutietoa opiskelijoilta perittävistä maksuista ja apurahoista EU- ja ETA-maissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 11.)

Itävalta, Kypros, Kreikka, Malta, Norja, Ruotsi, Suomi, Tanska ja Skotlanti eivät peri lukukausimaksuja omilta tai EU- ja ETA-alueen kansalaisilta kandidaattitason koulutuksessa. Puolassa ja Tšekin tasavallassa opiskelijoilta peritään alle 50 euron rekisteröintimaksu. Kandidaattivaiheen koulutuksessa korkeimpia maksuja kerättiin Irlannissa, Liettuassa, Unkarissa, Sloveniassa, Britanniassa ja Turkissa. Maksuja ei kuitenkaan peritä jokaiselta opiskelijalta, vaan maksuton opiskelu voidaan sitoa esimerkiksi opintomenestykseen tai opintoaikoihin. (sama, 11–12.)

Virossa lukuvuodesta 2013–2014 eteenpäin maksullisuus kytkettiin oppimiskieleen ja opinnoissa edistymiseen; viron kielellä opiskelevat, vähintään 30 opintopistettä lukukaudessa ja 60 opintopistettä vuodessa suorittavat opiskelevat maksutta. Suomessa käynnissä olleen lukukausimaksukeilun takia olivat Islanti ja Norja ainoat maat, jotka eivät perineet lukukausimaksuja Euroopan ulkopuolisilta opiskelijoilta. Muissa kuin Italiassa, Islannissa, Liechtensteinissa, Norjassa, Tšekeissä ja Unkarissa EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille opiskelijoille lukukausimaksut olivat suuremmat kuin EU- ja ETA-maista tuleville. (sama, 11–12.)

4.2.2 Pohjoismaat

Ruotsi otti lukukausimaksut EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille tutkinto-opiskelijoille syksyllä 2011. Päätösten taustalla olivat voimakkaasti kasvaneet ulkomaisten opiskelijoiden hakijamäärät sekä halu korostaa Ruotsin asemaa kansainvälisessä kilpailussa ei maksuttoman, vaan laadukkaan koulutuksen tarjoajana. Yleisimmin lukukausimaksut ovat 9 000 – 16 000 euroa vuodessa, mutta esimerkiksi lääketieteessä ja taidealoilla maksut voivat olla jopa kolminkertaisia. Lukukausimaksuista kerättyjä tuottoja käytetään EU- ja ETA-maiden apurahoihin sekä korkeakoulutuksen laatua parantaviin toimiin. Maksujen käyttöönoton jälkeen EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden määrä romahti edellisvuoteen nähden 80 prosentilla, jonka jälkeen määrät ovat hitaasti kasvaneet. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 12–13.)

Tanskassa lukuvuodesta 2006–2007 alkaen perityt lukukausimaksut pudottivat EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien hakijamääriä noin kolmanneksella. Luvat palautuivat miltei ennalleen parissa vuodessa, mutta ovat sittemmin laskeneet. Lukukausimaksujen suuruus vaihtelee 6 000 ja 16 000 euron välillä, mutta opiskelijoille myönnetään valtion ja korkeakoulujen rahoituksella apurahoja, jotka kattavat lukukausimaksut joko kokonaan tai osittain. (sama, 14–15.)

Norjassa opiskelevien EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulleiden opiskelijoiden määrä on kasvanut vuosien 2005–2013 välillä noin 30 prosentilla. Norjan valtiovarainministeriön vuoden 2013 arvion mukaan lukukausimaksujen käyttöönottoa ei pidetty kannattavana ja maksujen seurauksena hakijamäärien arvioitiin putoavan 75 prosentilla. Korkeakouluopiskelu on Norjassa yhä kaikille maksutonta. Myös Islannissa korkeakoulutus on kaikille maksutonta, mutta opiskelijat maksavat ilmoittautumismaksun, joka lukuvuonna 2013–2014 oli noin 370 euroa. EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulleiden opiskelijoiden määrä kasvoi Islannissa vuosien 2005–2010 välillä 86 prosentilla. (sama, 15.)

4.3 Lukuvuosimaksujen vaikutusten arviointi

Hallituksen esityksen mukaan lukuvuosimaksujen käyttöönotolla suomalaisilla korkeakouluilla olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet kilpailla kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla ja tilauskoulutuksen toteuttaminen yksinkertaistuisi, kun laissa olisi sitä koskevat säännökset. Taloudelliset vaikutukset riippuvat globaalista koulutuskysynnästä ja siitä, kuinka aktiivisesti korkeakoulut uusia toimintamahdollisuuksia hyödyntävät. (HE 77/2015 vp, 9.)

Muiden Pohjoismaiden kokemusten perusteella voidaan arvioida, että EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten hakijoiden määrä vähenisi ainakin ensimmäisten vuosien aikana. Myös perittävien lukuvuosimaksujen suuruus vaikuttaa omalta osaltaan tuleviin ulkomaisten opiskelijoiden määrään. Esityksen vaikutuksia EU- ja ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden sukupuolijakaumaan on vaikea arvioida, mahdollisesti esityksellä ei juuri ole vaikutusta siihen. Tällä hetkellä lähes 60 prosenttia EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulleista opiskelijoista on miehiä. (sama, 9.)

Ulkomaalaisten opiskelijoiden vähenemisellä voisi olla negatiivisia vaikutuksia erityisesti niiden korkeakoulujen kansainvälistymiselle, joihin on hakeutunut paljon maksuttomasta opiskelusta kiinnostuneita EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevia opiskelijoita. Toisaalta unionin ja talousalueen sisältä tulevien opiskelijoiden määrä voisi kasvaa. (sama, 9.)

Esityksen mukaan lukuvuosimaksuilla ja markkinoinnilla voitaisiin vaikuttaa ulkomaisten opiskelijoiden määrään, ja käyttöönotto korostaisi koulutuksen laadun merkitystä kilpailutekijänä. Samalla uusi kilpailutilanne voisi kuitenkin näkyä vetovoimaongelmina etenkin välittömästi lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeen, millä voi olla myös henkilöstövaikutuksia. (sama, 9.)

Lukuvuosimaksuilla laajennettaisiin korkeakoulujen rahoituspohjaa ilman, että perusrahoituksen kokonaismäärä vähenisi. Kertyneet tuotot jäisivät koulujen omaan käyttöön ja niillä voitaisiin kehittää koulutuksen laatua ja tukitoimintoja, kuten kotimaisten kielten opetusta ja työelämäyhteyksien vahvistamista. Maksujen keräämisestä ja apurahajärjestelmän kehittämisestä aiheutuisi korkeakouluille jonkin verran hallinnollista lisätyötä ja – kuluja. (sama, 9.)

Kertyvien tuottojen kokonaismäärää on vaikea arvioida, kun tuotot riippuvat ulkomaisten opiskelijoiden määrän kehityksestä ja korkeakoulujen perimien maksujen suuruudesta. Vuonna 2014 korkeakouluissa aloitti yhteensä 3 670 EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevaa tutkinto-opiskelijaa. Arvioitaessa, että näiden opiskelijoiden määrä pienentyisi noin kolmanneksella, vuonna 2017 maksullisuuden piirissä olisi noin 2 500 opiskelijaa. Mikäli korkeakoulut perisivät opiskelijoilta ehdotuksen lukuvuosimaksun vähimmäismäärän 1 500 euroa, olisi lukuvuosimaksujen kertymä vajaat 2 miljoonaa euroa vuodessa. Jos opiskelijoiden määrä pysyisi vuosittain samalla tasolla, olisi viiden vuoden kertymä noin 10 miljoonaa euroa. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilussa yleisimmin peritty lukuvuosimaksu 8 000 euroa kerryttäisi lukuvuosimaksuja noin 10 miljoonaa vuodessa. Tuottoja vähentäisi apurahaohjelmista sekä muusta hallinnollisesta työstä aiheutuvat kulut. (sama, 10.)

Ulkomaalaisten opiskelijoiden vaikutusta kansantalouteen ei toistaiseksi ole Suomessa vielä kattavasti tutkittu. Kuitenkin esimerkiksi Tanskassa tehtyjen selvitysten mukaan ulkomaalaiset opiskelijat ja erityisesti maisteritason opiskelijat hyödyttävät selvästi kansantaloutta, vaikka heidän opintuaan tuettaisiin julkisin varoin. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen selvityksen (VATT muistiot 46/2015) mukaan ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden kustannukset ovat noin 7 000 euroa vuodessa opiskelijaa kohden. Tulokset viittasivat siihen, että kustannukset yhdessä ulkomaalaisten

opiskelijoiden saamien tulonsiirtojen kanssa ylittävät opiskelijoiden taloudellisesta toimeleimisuu-
desta Suomen julkiselle sektorille verotulojen kautta syntyvät taloudelliset hyödyt. Selvityksessä
kuitenkin todettiin, että luotettavaa lyhyen aikavälin kustannus-hyötysuhdetta ei pystytty tarkaste-
lussa saavuttamaan. VATT:n selvityksen ulkopuolelle jäävät ulkomaalaisten opiskelijoiden opiske-
luajan jälkeiset vaikutukset Suomen talouteen, jolloin potentiaalisten hyötyjen arvioidaan vasta syn-
tyvän. Tällä hetkellä ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistymisestä Suomeen ei ole riittä-
västi tietoa, jotta taloudellisia vaikutuksia voitaisiin kattavasti esittää. (sama, 10.)

4.4 Perustuslaillinen näkökulma

Perustuslaissa (6 §) on säännökset yhdenvertaisuudesta. Lain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia
lain edessä eikä ketään ilman hyväksyttävää syytä saa asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, al-
kuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun
henkilöön liittyvän syyn perusteella (PeL 6.1–6.2 §: t). Yhdenvertaisuussäätely ja syrjäntäkielto
eivät kuitenkaan kiellä kaikenlaista erottelua ihmisten välillä. Olennaista on, voidaanko henkilöiden
asettaminen eri asemaan perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävästi. (HE
77/2015 vp, 12.)

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytännössä on pidetty hyväksyttävänä perusteena erottelun
tavoitteen liittymistä jonkin toisen perusoikeuden toteutumiseen. Arvioinnissa on kiinnitettävä huo-
miota niin tietyn tavoitteen saavuttamiseksi ehdotetun keinon hyväksyttävyyteen kuin sääntelyn
oikeasuhtaisuuteen. Perustuslakivaliokunta on asian yhteydessä korostanut hyväksyttävän syyn
asiallista ja kiinteää yhteyttä säädettävän lain tarkoitukseen. (sama, 12.)

Hallituksen esityksen mukaan EU- ja ETA-alueen sekä heihin rinnastettavat kansalaiset asetetaan
muiden valtioiden kansalaisia edullisempaan asemaan, mikä liittyy Suomea Euroopan yhteisön jä-
senenä sitoviin säädöksiin ja velvoitteisiin ja rakentuu vastavuoroisuuden varaan. Perustuslakiva-
liokunnan lausunnon mukaan tällaista käytäntöä voidaan pitää perustuslain 6 §:n toisen momentin
tarkoittamana hyväksyttävänä syynä kansalaisuuteen perustuvalla erottelulla. (sama, 12.)

Perustuslain säännösten mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus
saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti muutakin kuin perusopetusta sekä kehittää
itseään varattomuuden sitä estämättä (PeL 16.2 §). Perustuslain esitöiden mukaan säännös kattaa

opetuksen esiopetuksesta ylimpään koulutukseen sisältäen myös aikuiskoulutuksen. Yksilön kannalta sivistyksellisten oikeuksien katsotaan tunnustavan elinikäisen koulutuksen periaatteen. Kyseessä on laajakantoisempi oikeus kuin oikeus perusopetukseen, jonka vuoksi oikeutta ei turvata subjektiivisena oikeutena, vaan ”sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään”. Säännös asettaa yleisen velvollisuuden huolehtia siitä, ettei varattomuus estä opetuksen saamista. Esityksen mukaan säännös ei edellytä koulutuksen maksuttomuutta eikä siten estä koulutusmaksujen perimistä tai edellytä opintotukijärjestelmän ylläpitämistä, mikäli jollain muulla tavalla huolehditaan vähävaraisten tosiasiallisesta mahdollisuudesta kouluttaa itseään. Yhtäläisellä mahdollisuudella saada opetusta ja kehittää itseään tarkoitetaan, että jokaiselle tulisi turvata nämä mahdollisuudet muun muassa asuinpaikasta riippumatta. Oikeus kehittää itseään kattaa esityksen mukaan myös edellytyksen, että itsensä kehittämisen mahdollisuutta edistäviä järjestelmiä, kuten kirjastoja ja kulttuuri- ja liikuntalaitoksia, on riittävästi olemassa. (HE 309/1993 vp, 64.)

Korkeakoulujen lukukausimaksuja koskevan esityksen mukaan korkeakouluilla tulee olla apurahajärjestelmä, jolla maksulliseen tutkinto-ohjelmaan osallistuvien opiskelijoiden koulutusta tuetaan. Ehdotettujen säännösten ei siten voida katsoa perustuslain vastaisesti estävän vähävaraisten pääsyä korkeakoulutukseen. (HE 77/2015 vp, 12–13.)

4.5 Käsittely sivistysvaliokunnassa

Hallituksen esitystä koskeneen lähetekeskustelun jälkeen asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan. Asiaa ei lähetetty perustuslakivaliokunnalle, mutta sivistysvaliokunta kuuli asiantuntijaa esityksen perustuslainmukaisuuteen liittyen. Esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja asiantuntijalta selvityksen perusteella sivistyslautakunta piti esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdotti hallituksen esitykseen liittyvien lakimuutosten hyväksymistä muuttumattomina muutamien huomautuksin. (SiVM 13/2015 vp, 2.)

Uudistuksen onnistumisen kannalta pidettiin tärkeänä, että lukuvuosimaksujen periminen on kaikkien korkeakoulujen velvollisuus, millä taattaisiin tasapuolinen kilpailuasema, kun maksuttomuutta ei jatkossa voisi käyttää kilpailuetuna. Hakijan kannalta uudistus nähtiin selkeänä ja yhdenvertaisena kaikkia EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevia opiskelijoita kohtaan. (sama, 3.)

Valiokunnan kuulemat korkeakoulut suhtautuivat pääosin positiivisesti uudistukseen ja sen tuomiin vaikutuksiin korkeakoulujen rahoituspohjaan ja kilpailuedellytyksiin. Sivistysvaliokunta piti erittäin tärkeänä sitä, ettei lukuvuosimaksujen periminen vaikuta koulujen perusrahoitukseen, ja että tuotot jäävät koulujen käyttöön koulutuksen laadun ja tukipalvelujen kehittämiseen. (sama, 3.)

Lausunnossaan lukukausimaksukokeilusta sivistysvaliokunta korosti, ettei kokeilusta saatujen kokemusten perusteella voida tehdä suoria johtopäätöksiä ehdotettujen lukuvuosimaksujen toimivuudesta. Valiokunnan mietinnössä muistutettiin, että kokeilun ulkopuolelle jäivät kaikki ammattikorkeakoulututkintoon johtavat koulutusohjelmat, joissa yli 90 prosenttia ammattikorkeakoulujen ulkomaalaisista opiskelijoista opiskelee. (sama, 4.)

Asiantuntijakuulemisissa positiivisia vaikutuksia kansainvälistymiseen kyseenalaistettiin ja esitettiin, että laskevat opiskelijamäärät eivät riittäisi kattamaan lukuvuosimaksuista ja apurahajärjestelmästä aiheutuvia kustannuksia. Suomalaisen koulutuksen vienti perustuu korkeaan laatuun ja hyvään maineeseen, ja valiokunta korostikin, että kansainvälistymistavoitteiden keskeisenä ajatuksena on lahjakkaiden opiskelijoiden houkutteleva Suomeen. Uudistuksesta johtuen korkeakoulujen täytyy kiinnittää uudella tavalla huomiota koulutuksen laatukysymyksiin, kohderyhmiin ja –alueisiin, markkinointiin ja apurahajärjestelmiin sekä siihen, että tarjonta vastaa maksavien asiakkaiden odotuksiin. (sama, 4–5.)

Muiden Pohjoismaiden kokemusten osalta valiokunta toteaa maksukäytäntöjen poikkeavan hallituksen esityksessä esitetystä. Maksujen pysyessä maltillisina valiokunta arvioi, ettei maksavien opiskelijoiden määrä putoaisi yhtä jyrkästi kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa. (sama, 5.)

Apurahajärjestelmien osalta sivistysvaliokunta kannatti joustavaa apurahajärjestelmää, mikä tukisi korkeakoulujen omaa opiskelijarekrytointia ja yhteisten apurahajärjestelmien kehittämistä. Lisäksi korostettiin, ettei apurahajärjestelmä saisi muodostua liian byrokraattiseksi ja kalliiksi eikä se saisi pitkittää haku- ja hyväksymisprosessia. Stipendi- ja apurahajärjestelmän kehittämistä valtakunnan tasolla siten, että myös köyhimmistä maista tulleille taattaisiin tasa-arvoinen mahdollisuus hakeutua koulutukseen, kannatettiin. (sama, 5.)

Suomalaisissa korkeakouluissa opiskelee vuosittain noin 20 000 ulkomaalaista opiskelijaa. Valiokunta piti tärkeänä, että mahdollisimman moni näistä jäisi valmistuttuaan Suomeen. Kuten hallituksen esityksestäkin ilmeni, ei Suomessa ole vielä kattavasti selvitetty ulkomaalaisten opiskelijoiden

vaikutusta kansantalouteen siten, että selvityksessä olisi huomioitu koulutus Suomessa, koulutuksen ja tukipalveluiden kustannukset sekä työllistyminen suomalaisille työmarkkinoille. Erilaisten kannustimien valmistelu, jotta opiskelijat valmistumisen jälkeen jäisivät Suomeen, on vasta suunnitteilla. (sama, 6–7.)

Sivistysvaliokunnassa pidettiin tärkeänä selvittää, miten tutkintojärjestelmät vaikuttavat opiskelijoiden integroitumiseen. Selviytyminen kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa edellyttää valiokunnan mukaan aitoa kansainvälistymistä ja valiokunta ehdotti, että osana työelämän kehitystä arviotaisiin ja parannettaisiin yritysten valmiutta palkata suomalaisen korkeakoulututkinnon suorittaneita ulkomaalaisia työntekijöitä. Uudistuksen seurannan kannalta valiokunta katsoi tärkeäksi niin lyhyen kuin pitkän aikavälin arvioinnin ja että perustettavaan seurantaryhmään saadaan kattava edustus koko korkeakoulu yhteisöstä. (sama, 7.) Sivistysvaliokunnan päätösehdotuksessa ehdotetaan, että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen HE 77/2015 vp 1. ja 2. lakiehdotuksen muuttumattomana (sama, 8).

Vastalauseissa syitä sille, miksi lukuvuosimaksuja ei pitäisi asettaa, annettiin muun muassa huonot kokemukset muissa Pohjoismaissa, vähenevät opiskelijamäärät ja sen myötä vähäiseksi jäävät tuotot. Marginaaliseksi jäävien tulojen nähtiin vain kiertävän apurahoiksi sekä maksu- ja apuraha-järjestelmän hallintoon. (sama, 9.)

Professoriliiton antamassa lausunnossa todettiin, ettei lakiesityksen perusteluissa pystytty osoittamaan, että lakimuutos todellisuudessa laajentaisi rahoitus pohjaa ja vahvistaisi korkeakoulujen ta-
loutta. Lisäksi suomalaisen koulutuksen kulmakiven eli maksuttoman koulutuksen periaate vaarantuisi, mikäli lukuvuosimaksut otettaisiin käyttöön. (sama, 11.)

Lukuvuosimaksujen myötä korkeakoulujen kansainvälinen kehitys ja koulutuksen laatu vaarantuisi, ja on mahdollista, että koulutusohjelmia joutuisi lakkautusuhan alle vähentyneen opiskelijamäärän takia. Kotikansainvälistymiseen panostamista pidettiin tärkeänä osana kansainvälistymistä, sillä kaikilla ei ole mahdollisuutta ulkomailla opiskeluun tai työharjoitteluun. (sama, 9.)

Lukuvuosimaksujen käyttöönotolla opiskelijoiden eriarvoisuus lisääntyisi ja koulutuksen alueellinen tasa-arvoisuus heikkenisi ulkomaisten opiskelijoiden sijoittumisen keskittyessä pääkaupunkiseudulle. Lisäksi maksut nostaisivat kynnyksen hakea opiskelemaan Suomeen ja saapuvien kansalaisuuksien määrä yksipuolistuisi, mikä olisi ristiriidassa korkeakoulujen kansainvälistymisstrategian

kanssa, jonka tavoitteena on nimenomaan opiskelijoiden määrän ja lähtömaiden moninaisuuden lisääminen. (sama, 9–12.)

Vastauksessaan 15.12.2015 eduskunta hyväksyi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muutokset (EV 100/2015 vp — HE 77/2015 vp, 1). Presidentti Sauli Niinistö vahvisti yliopistolain ja ammattikorkeakoululainmuutoksen eduskunnan päätöksen mukaisesti 30.12.2015 (Laki yliopistolain muuttamisesta 1600/2015; Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta 1601/2015, viitattu 19.10.2016).

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimusosio koostuu kahdesta eri tutkimusmenetelmästä ja niistä saaduista vastauksista. Lukuvuosimaksut vaikuttavat ensisijaisesti opiskelijoihin, mutta myös korkeakoulujen toiminnan organisointiin ja henkilökuntaan. Maksuttoman koulutuksen maita on vain kourallinen, mutta nyt suomalaiset korkeakoulut kilpailevat maksukykyisistä opiskelijoista kymmenien maiden ja satojen eri korkeakoulujen kanssa. Apurahajärjestelmän, markkinoinnin ja opetuksen suunnittelusta ja järjestämisestä aiheutuu korkeakouluille lisää kustannuksia. Samalla korkeakoulut ovat voineet joutua luopumaan osasta englanninkielisiä tutkinto-ohjelmia.

Lukuvuosimaksut vaikuttavat niin opiskelijoihin kuin korkeakouluihin ja siksi pidinkin tärkeänä saada näkökulmaa molemmilta puolilta. Ulkomaalaisille tutkinto-opiskelijoille suoritettiin kyselytutkimus Webropol-työkalun avulla, ja Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisten asioiden päällikkö Allan Pertusta haastateltiin teemahaastattelun puitteissa. Molempien tutkimusten teemat liittyivät lukuvuosimaksuihin ja niiden ulottuvuuksiin. Opiskelijoilta kysyttiin muun muassa, olisivatko he valinneet Suomen lukuvuosimaksuista huolimatta ja olisivatko he olleet valmiita maksamaan 8 000 euroa lukuvuodessa, mikä on Oamkin vieraskielisille tutkinto-ohjelmille asettama hinta (liite 1). Kansainvälisyyspäälliköltä kysyttiin lukuvuosimaksujen vaikutuksista, markkinoinnista ja kansainvälistymisestä (liite 2).

5.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on yksi laadullisen tutkimuksen menetelmistä. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää ilmiötä subjektin näkökulmasta, ja dataa tärkeämpään asemaan nousevat tutkijan omat havainnot ja keskustelut. Laadullinen tutkimus sopii tutkimusmenetelmäksi tilanteissa, missä ilmiötä ei tunneta hyvin tai ilmiö on monimutkainen. Tutkimukseen valittujen henkilöiden valinta on harkittua ja tarkoitukseen sopivaa; he tietävät ilmiöstä mahdollisimman paljon ja heillä on kokemusta tutkittavasta aiheesta. Teemahaastattelulle on olennaista, että teema-alueet on etukäteen määritelty, mutta niiden järjestys ja laajuus voivat vaihdella. (Järvenpää 2006, viitattu 24.10.2016.)

Teemahaastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa ja haasteltava vastaa kysymyksiin omin sanoin. Tutkimustavalle ei ole olemassa vain yhtä määritelmää, mutta sen piirteitä ovat esimerkiksi kysymysten samanlaisuus kaikille haastateltaville ja vastauksien vapaamuotoisuus. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47–48.) Puolistrukturoiduksi haastatteluksikin kutsuttu menetelmä sopii tilanteisiin, missä tietoa halutaan juuri tietyistä asioista, eikä haastateltavalle ole tarpeellista antaa suuria vapauksia haastattelutilanteessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 10.10.2016). Hirsjärven ja Hurmeen teoksessa puolistrukturoitua haastattelua ja teemahaastattelua käytetään toistensa synonyymeinä, joten tässäkin opinnäytetyössä puolistrukturoidusta menetelmästä puhutaan teemahaastatteluna.

5.2 Kansainvälisyyspäällikön haastattelu

Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisten asioiden päällikkö Allan Perttunen on työskennellyt talossa vuodesta 1996 lähtien. Vuosien välissä hän on ollut virkavapaalla ja viettänyt muun muassa kolme vuotta Brysselissä. Kansainvälisyyspäällikön työnkuvaan kuuluvat kaikki kansainvälisyyteen liittyvät asiat, kuten kansainväliset hankkeet ja liikkuvuus-asiat. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

5.2.1 Kansainvälinen korkeakoulu yhteisö

Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden merkitys korkeakoulu yhteisölle on Perttusen mukaan hyvin tärkeä ja ilman heitä kansainvälistymisaste olisi täysin erilainen. Esimerkiksi international business -opiskelijoita kampuksella on ollut jo yli kymmenen vuoden ajan. Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden puuttuminen kampuksilta tekisi kansainvälisen korkeakoulu yhteisön luomisen vaikeaksi. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Opetusministeriön korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa kansainvälistymisen yhdeksi päätavoitteeksi asetettiin aidon kansainvälisen korkeakoulu yhteisön luominen (Opetusministeriö 2009, 10). Jo ennen ministeriön lanseeraamaa strategiaa Oamkissa on pyritty lisäämään englanninkielistä opetusta ja kansainvälistämään opintojaksojen sisältöä sekä kiinnitetty huomiota kotikansainvälistymiseen. Arvioitaessa, että opiskelijavaihtoon lähtee noin 10 % opiskelijoista, jäljelle jäävä 90 % tarvitsee myös kansainvälistymisvalmiuksia, ja heidän kotikansainvälistymistään on pyritty kehittämään ja edistämään. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Opettajille tarjotaan mahdollisuuksia kielikoulutuksiin ja tälläkin hetkellä menossa on englannin kielien verkkokurssi. Myös kielen ja kulttuurin kohtaaminen ja monikulttuurisen luokan pedagogiikka on huomioitu koulutuksissa. Lisäksi opettajien liikkuvuutta on pyritty lisäämään, jotta kurssien sisältöihin saataisiin kansainvälistä näkökulmaa, ja opettajat saisivat valmiutta ja rohkeutta työskennellä kansainvälisten kumppaneiden kanssa sekä kannustaa ja ohjata opiskelijoita vaihtojaksoille kumppanikorkeakouluihin. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Kansainväliset tutkinto-ohjelmat muodostavat perustan kaksoistutkinto-ohjelmille (Vanhanen, Kitinoja & Pääskylä 2015, 140). Ne mahdollistavat hyvin kansainvälistä opiskelija- ja opettajavaihtoa, joskin liikkuvuutta tapahtuu myös osastoissa, joissa ei ole kansainvälistä tutkinto-ohjelmaa mutta on muuten riittävästi englanninkielistä opetusta (Perttunen, sähköpostiviesti 16.11.2016). Lisäksi kansainväliset tutkinto-ohjelmat toimivat ponnahduslautoina koulutuksen viennille: huolella suunnitellut opintojaksojen sisällöt yhdessä kansainvälisesti orientoituneiden ja lahjakkaiden opettajien ja luennoitsijoiden kanssa muodostavat hyvät perusteet koulutuksen tuotteiden ja palvelujen suunnittelulle ja tarjonnalle. (Vanhanen, Kitinoja & Pääskylä 2015, 140.)

Lukuvuosimaksujen myötä opetuksen laatuun joudutaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota, sillä maksavat opiskelijat odottavat saavansa vastinetta rahoilleen. Jo opintosuunnitelmauudistuksen yhteydessä oli esillä, että olisi tärkeää saada vierailevia luennoitsijoita ja opettajia partnerikorkeakouluista. Opetuksen laatu Oamkissa on hyvää, mutta kokonaisuuden, kuten tukipalvelujen ja Oulun alueen tarjonnan kehittämisessä on parannettavaa, sillä maksullisuus tulee vaikuttamaan koko toimintaympäristöön. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Yksi merkittävä tekijä kansainvälisen korkeakoulu yhteisön luomisessa on ollut uudistus, jonka myötä vuonna 2015 ja sen jälkeen aloittavien opiskelijoiden on opintosuunnitelman mukaan opiskeltava 30 opintopistettä vieraalla kielellä, yleisesti ottaen englannin kielellä. Kielipisteet voi suorittaa joko Oamkissa tai ulkomaan vaihtojaksolla. Opetussuunnitelmauudistuksella on lisätty englanninkielistä opetusta jokaisen tutkinnon kohdalla. Lisääntynyt englanninkielisten opintojaksojen määrä helpottaa myös ulkomaalaisten vaihto-opiskelijoiden saamista. Keskeisenä ajatuksena uudistuksessa on ollut saada suomalaiset ja ulkomaalaiset opiskelijat samoilta opintojaksoilta ja siten edesauttaa kotikansainvälistymistä ja ulkomaalaisten integroitumista suomalaiseen korkeakoulu yhteisöön. (sama.)

Oulun ammattikorkeakoulun toimenpiteet ulkomaalaisten opiskelijoiden integroitumisen edistämiseksi ovat samassa linjassa Jyväskylän ammattikorkeakoulun tekemän selvityksen kanssa. Taina Moisanderin mukaan kansainvälisten opiskelijoiden sopeutuminen vallitsevaan ympäristöön alkaa kampukselta. Kansainvälisten opiskelijoiden pitäisi voida tuntea itsensä tasavertaiseksi korkeakouluyhteisön jäseneksi ja heillä tulisi olla tosiasiallinen mahdollisuus osallistua kaikkiin kampuksen aktiviteetteihin. Opintojaksot pitäisi suunnitella helpottamaan ulkomaalaisten opiskelijoiden verkostoitumista ja sopeutumista suomen- tai ruotsinkieliseen opiskelijaväestöön. (Moisander 2015, 106.)

5.2.2 Kilpailu ja markkinointi

Lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeenkin Perttunen uskoo Suomen säilyvän vetovoimaisena opiskelijoille, vaikka hakijamäärät alkuun tippuvatkin. Uskoa siihen, että hakijamäärät alkunotkahduksen jälkeen nousevat, löytyy. Perttunen muistuttaakin, että maailmassa on valtava määrä maksukykyisiä opiskelijoita, jotka etsivät opiskelupaikkaa. Suomen eksoottisuus ja turvallisuus ovat tekijöitä, jotka kiehtovat monia hakijoita. Oulun, Pohjois-Skandinavian pääkaupungiksikin kutsutun kaupungin sijainti lähellä Lappia, luonto ja turvallisuus ovat asioita, mitä Oamkin markkinoinnissa tulee korostaa. Perttunen uskoo, että opetuksen laadusta ja olosuhteista huolta pitämällä viiden vuoden kuluttua hakijoita Oamkiin kyllä riittää. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Kansainvälinen kilpailu motivoituneiden ja lahjakkaiden opiskelijoiden rekrytoinnissa on kovaa. Suomalaiset korkeakoulut eivät ole yhtä tunnettuja kuten monet heidän kollegansa esimerkiksi Britanniassa tai Amerikassa. Työllistettävyyden ja tiivis yhteistyö työelämän kanssa ovat suomalaisten ammattikorkeakoulujen nimenomaisia vahvuuksia. (Aho 2015, 90.) Ollakseen aktiivisesti sitoutunut kansainväliseen yhteistyöhön ja globaaleihin verkostoihin, korkeakoulujen täytyy kiinnittää huomiota kansainvälisten tutkinto-ohjelmien merkittävän kilpailuedun kehittämiseen. Työelämän tarpeiden tunnistaminen ja niihin reagointi vaatii tulevaisuus-orientoitunutta ajattelua ja motivaatiota sitoutua jatkuvaan kehittämiseen. (Vanhanen, Kitinoja & Pääskylä 2015, 138–140.) Lukuvuosimaksuilla on mahdollista kehittää kansainvälistä tuotemerkin rakentamista, markkinointivalmiuksia ja tukitoimia, joita kansainväliset tutkinto-opiskelijat tarvitsevat (Aho 2015, 90).

Oulun ammattikorkeakoulu kilpailee maksavista opiskelijoista yhdessä muiden suomalaisten ammattikorkeakoulujen kanssa. Esimerkiksi international business -tutkinto-ohjelmaa tarjoaa 19 Suomen 24 ammattikorkeakoulusta. Maksullisia tutkinto-ohjelmia Oamkissa tulee olemaan kaksi, kun liiketalouden yksikön BIT (Degree Programme in Business Information Technology) ja tekniikan yksikön DIN (Degree Programme in Information Technology) -tutkinnot yhdistyvät. Maksullisiksi tutkinto-ohjelmiksi jäävät siten Information Technology ja International Business – tutkinnot. Lakauttamispäätöksiä on jouduttu tekemään muissakin ammattikorkeakouluissa. Käynnissä olevat neuvottelut ministeriön kanssa ensi vuoden rahoituksesta linjaavat osaltaan, millaisia muutoksia Oamkissa tullaan vielä tekemään. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Sitä, mikä erottaa Oamkin muista kilpailijoista, mietitään kuumeisesti. Information technologyn kohdalla opetuksen keskeiseksi sisällöksi on kaavailtu internet of things -teknologiatrendiä, esineiden internetiä. Prosessi on kuitenkin vielä kesken, mutta päätöksiä on tehtävä ripeästi, sillä markkinointi on aloitettava pian. Markkinoinnin kannalta on tärkeää päättää, mihin, missä ja milloin markkinoidaan, ja miten erottaudutaan muista kilpailijoista. Oamkin viestintäpalveluissa suunnittelu aloitettiin jo keväällä 2016 sen pohjalta, mihin aiempina vuosina on markkinoitu ja mikä sen teho on ollut. Sen jälkeen pohdittiin alueita, mihin markkinointia tulisi suunnata. (sama.)

Yhtenä esimerkkinä siitä, mihin markkinointia tullaan mahdollisesti kohdentamaan, on Kazakstan. Keskiluokan osuus maan väestöstä on noussut kovasti ja kiinnostusta länsimaiselle koulutukselle löytyy. Kazakstanista on tullut Oamkiin jonkin verran opiskelijoita ja yhteistyöstä ollaan kiinnostuneita, mutta käytännönjärjestelyissä on vielä tehtävää. Muita maita, mihin markkinointia tullaan suuntaamaan, ovat Kiina, Vietnam, USA, Kanada ja Venäjä. (sama.)

Ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytointi tarvitsee onnistuakseen oikeanlaisen tukiverkoston. Relevantit ja kelvolliset partnerikorkeakoulut ovat välttämättömiä onnistuneille kansainvälisille toimenpiteille. Monet korkeakoulut tekevät yhteistyötä myös kansallisten suurlähetystöjen ja konsulaattien kanssa. (Halttunen 2015, 72.) Oulun ammattikorkeassa markkinointia tehdään erilaisissa tapahtumissa ja se kuuluu olennaisesti opettajavaihdossa olevien opettajien tehtäviin. Oamkin edustajia on nähty myös Pietarissa ministeriön ja suurlähetystön järjestämässä tilaisuudessa markkinointimassa vieraskielisiä tutkinto-ohjelmia. Opiskelijoita halutaan saada Euroopan sisältäkin, eikä tarkoituksena ole keskittyä vain maksaviin opiskelijaryhmiin. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Yhteistyö niin kotimaisten kuin ulkomaalaisten partnerikorkeakoulujen kanssa on tärkeää, sillä yksittäiselle korkeakoululle maailmanlaajuisten valintakokeiden järjestäminen ja markkinointi globaaleilla opiskelija markkinoilla on hyvin kallista ja vaikeaa (Halttunen 2015, 72). Oulun ammattikorkeakoulu on mukana Suomen ammattikorkeakoulujen pääsykoe yhteistyössä, FINNIPSissä. Verkostoon kuuluu 17 ammattikorkeakoulua, jotka yhdessä maksavat pääsykokeiden järjestämisestä ulkomailla. Tutkinto-ohjelmia siis markkinoidaan ulkomaille, jonka jälkeen suomalaisten ammattikorkeakoulujen työntekijät matkustavat kohteisiin pitämään pääsykokeet koko verkoston puolesta. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

5.2.3 Lukuvuosimaksut ja apuraha Oulun ammattikorkeakoulussa

Oulun ammattikorkean ulkomaalaisista tutkinto-opiskelijoista noin 80 % tulee ETA-alueen ulkopuolisista maista. Lukuvuosimaksut tulevat laskemaan hakijamääriä joksikin aikaa mutta toiveissa olisi, ettei Euroopan sisältä tulevien opiskelijoiden määrä vähenisi. Perttunen uskoo, että kahden kierroksen jälkeen pystytään tekemään tilannearvio ja pohtimaan, pitäisikö englanninkielisiä tutkinto-ohjelmia muuttaa tai lisätä. Maksullisuus tulee vähentämään turhien hakemusten saapumista, kuten kävi hakemusmaksujen aloittamisen jälkeenkin. Ennen hakemusmaksujen perimistä saattoi tulla sellaisiakin hakemuksia, joiden lähettäjillä ei ollut tosiasiallista mahdollisuutta tulla valituksi. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Oamkin molempien englanninkielisten tutkinto-ohjelmien hinnaksi on päätetty 8 000 euroa lukuvuodessa. Hinta perustuu muiden ammattikorkeakoulujen kanssa käytyihin keskusteluihin ja hinnoitteluun. Oamkissa tarjottavasta vieraskielisestä koulutuksesta ei haluttu tehdä liian halpaa, muttei myöskään liian kallista. Pienempien ammattikorkeakoulujen kohdalla hintataso on asetettu tietoisesti alemmaksi, sillä opiskelijoiden saaminen syrjäisemmille paikkakunnille samoilla hinnoilla suurempien kanssa olisi vaikeaa. Tietoa kerättiin myös ulkomailla kerätyistä maksuista mutta oleellisinä kriteerinä oli kuitenkin se, mihin hintatasoon Oulun ammattikorkeakoulu Suomen sisällä asettuu. (sama.)

Perttunen uskoo, että halukkaita maksajia kyllä löytyy, mutta tiedostaa, että kyse on suurista summista. Hakijalla on oltava 8 000 euroa lukuvuosimaksuihin, jonka lisäksi pankkitilillä on oltava vähintään oleskelulupa vaadittu 6 720 euroa käyttövaroja. Yleisesti ottaen kyse on suuresta sum-

masta rahaa, mutta edelleen maailmassa on valtava määrä maksukykyisiä opiskelijoita. Osa korkeakouluista myöntää apurahan valmiina niin, että opiskelija tietää saavansa sen, ja osa kouluista myöntää jopa täysiä apurahoja. Oamkin myöntämät apurahat tulevat olemaan 50 % lukuvuosimaksusta eli 4 000 euroa. (sama.)

Oamkin hallituksen päätöksellä apurahaa myönnettäessä on huomioitava hakijan sosioekonominen tilanne. Tällä hetkellä Oamk on tiettävästi ainoa korkeakoulu, joka huomioi hakijan sosioekonomisen tilanteen apurahaa myönnettäessä. Apurahajärjestelmästä on siten luotava sellainen, jolla hakijan sosioekonominen tausta voidaan selvittää ja asiakirjojen aitoudesta varmistua. Tutkintotodistuksien väärennöksiä on kyllä tutkittu jo vuosikymmeniä, mutta tällaisen apurahajärjestelmän luominen tulee viemään paljon aikaa, rahaa ja resursseja. (sama.)

5.2.4 Tukitoimet ja integroituminen

Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integroitumista suomalaiseen korkeakouluyhteisöön ja yhteiskuntaan on tuettu erilaisten tukitoimintojen avulla. Suomenkielisten opintojaksojen tarjontaa on lisätty, ja monikulttuuriset opintojaksot ovat hyödyllisiä niin suomalaisille kuin ulkomaalaisille opiskelijoille. Yritysyhteistyön kautta tarjottujen harjoitustöiden, opinnäytetöiden ja työharjoittelujen kautta luodaan kontakteja alueen yrityksiin. Toisinaan harjoitustyöt ja harjoittelut poikivat kesätöitä ja myöhemmin mahdollisesti työpaikkoja. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Harjoittelujaksot ovat olennainen osa työelämään integroitumisprosessia ja opiskelijakunnan järjestämät retket ja tapahtumat edesauttavat korkeakouluyhteisöön sopeutumista. Opintojen alussa järjestettävän orientaatioviikon tärkeys on noteerattu niin opiskelijoiden kuin henkilökunnan keskuudessa. Korkeakoululiikunnan tarjoamat palvelut ovat tietenkin myös ulkomaalaisten opiskelijoiden käytettävissä ja sitä kautta heillä on mahdollisuus tutustua laajaan joukkoon muita opiskelijoita. Kaikkien alojen opiskelijoille avoimet Oulu Game LAB, EduLAB ja Demola toimivat sulatusuuneina, missä opiskelijat kansalaisuudesta riippumatta työskentelevät yhdessä. Toiminnassa yhdistyy työelämäyhteistyö, sillä toimeksiantajana voi olla oululainen, suomalainen tai ulkomaalainen yritys. (sama.)

Tärkeimmät näkökulmat ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistymisen kehittämisessä ovat Annika Forsanderin mukaan ammatillisen pätevyyden ja verkostojen hankkiminen, sekä suomen

tai ruotsin kielen intensiivinen opiskelu olennaisena osana opintoja. Kielen oppimisen tavoitteena pitäisi olla B2 – tason saavuttaminen suomen tai ruotsin kielellä. Forsanderin mukaan on välttämätöntä, että kotimaisten kielten ja suomalaisen yhteiskunnan tuntemuksen opinnot kuuluvat ensisijaisena ja yhtenäisenä käytäntönä kaikkien ulkomaalaisten korkeakouluopintoihin. Englanninkieli- set tutkinto-ohjelmat pitäisi kohdistaa aidosti globaaleille, rajat ylittäville aloille, jotka palvelevat kansainvälisiä työmarkkinoita. (Forsander 2015, 83.)

Hankkeita ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistymisen edistämiseksi on vuosien saatossa ollut useita. Osa hankkeista on onnistunut toisia paremmin, mutta nyt käynnissä olevan KILKAS – hankkeen suhteen odotukset ovat optimistiset. Hankkeet ovat tärkeä keino saada uusia näkemyksiä ja siten edesauttaa opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia. Oamkissa opiskelee paljon lahjakkaita ulkomaalaisia opiskelijoita, ja tietoa on pyritty viemään alueen yrittäjille erilaisten tapahtumien kautta. Aina tieto ei kuitenkaan ole tavoittanut itse yrittäjiä, ja jotkut edustajat ovat jopa epäilleet, ettei ammattikorkeakouluista löytyisi sopivia harjoittelijoita. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Pienet yritykset suhtautuvat varauksellisesti ulkomaalaisen harjoittelijan ottamiseen. Kielimuuri ja aikaa vievä ohjaus koetaan ongelmalliseksi, vaikka lahjakkaista ja kielitaitoisista opiskelijoista olisi hyötyä monelle. Valtakunnalliset toimijat eivät ole yhtä arkoja ulkomaalaisten opiskelijoiden suhteen, mutta heidän osuutensa on kuitenkin vähäinen ja suurin osa yhteistyökumppaneista on pieniä yrityksiä. Menestystarinoitakin onneksi löytyy, esimerkiksi eräs Oamkista valmistunut ulkomaalainen tutkinto-opiskelija työskentelee nykyisin Business Oululla Norjan yhteyshenkilönä. (sama.)

Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistyminen suomalaisille työmarkkinoille pitäisi pitää sekä strategisena päämääränä että keskeisenä osana koulutusohjelmien toteuttamista. Onnistuakseen opiskelijoiden suomen kielen taitoa pitää vahvistaa ja opettajien englannin kieli täytyy olla täydellistä. Opiskelijoita tulee tukea työharjoittelupaikan järjestelyissä ja opintojen aikana saatavaa uraohjausta parantaa, jotta voidaan oikeasti ymmärtää ja huomioida ne vaikeudet, joita opiskelijat kohtaavat. (Aho 2015, 86; Moisander 2015, 107.)

Kaisu Piironen mukaan kansainväliset opiskelijat haluavat ja odottavat saavansa ohjausta työmahdollisuuksiin, työtehtäviin, urapolkuihin ja vaihtoehtoihin liittyen (2015, 26–27). Myös työelämän rooli ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymisessä täytyy huomata. Jotta korkeakoulut voisivat

vastata yritysten tarpeisiin, yritysten täytyy olla halukkaita keskustelemaan ja analysoimaan omia tarpeitaan. (Aho 2015, 86.)

Aktiivista keskustelua kansainvälisen koulutuksen ja kansainvälisten tutkinto-ohjelmien tärkeydestä tarvitaan. Korkeakoulut eivät voi olla yksin vastuussa ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistymisen parantamisesta, vaan suomalaisen yhteiskunnan tulee myös osallistua kaukokatseisten laadukkaiden kansainvälisten koulutusohjelmien kehittämiseen, opiskelijoiden järjestelmällisen sosiaalisen integroitumisen tukemiseen ja kansainvälisen osaamisen hyödyntämiseen. (Vanhanen, Kitinoja & Pääskylä 2015, 138–140.)

Korkeakoulujen ja työelämän yhteistyön juuret ovat suomalaisten yritysten kansainvälisessä agendassa. Elinkeinoelämän keskusliitto on tutkinut esteitä, mitä pieni- ja keskikokoiset yritykset kohtaavat astuessaan kansainvälisille markkinoille. Kohdemaan markkinoiden tuntemukselle on selvä tarve. Yrityksillä on oltava parempi ymmärrys potentiaalisten asiakkaiden tarpeista ja niiden täytyy olla valmiita luomaan verkostoja toisten yritysten kanssa ja tutustua kohdemaan eri päätöksentekijöihin. Kuka olisikaan parempi ”tunnustelija” suomalaiselle yritykselle kuin suomalaisesta korkeakoulusta valmistunut kohdemaan kansalainen? Yhteistyöstä hyötyvät molemmat osapuolet, sillä kansainvälisten opiskelijoiden parempi verkostoituminen palvelee yritysten lisäksi tietenkin myös opiskelijoita ja korkeakouluja. (Aho 2015, 89.)

Oamkin henkilöstö on aktiivisesti pyrkinyt laajentamaan yhteistyökenttää opinnäytetöiden ja työharjoittelujen osalta. Oamkin ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistymisestä ei ollut esittäväksäkään lukuja, mutta verrattaessa CIMOn esittämiin lukuihin voitiin karkeasti arvioida, että kun Suomessa vuonna 2014 vajaa 50 % edellisvuonna valmistuneista ulkomaalaisista oli työllistynyt Suomeen, niin Oamkin kohdalla tuo luku on jonkin verran vähemmän. (Perttunen, haastattelu 20.10.2016.)

Minna Söderqvistin mukaan ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistyminen on yksi alan haastavimmista ilmiöistä. Osana työllistymisen edistämistä ulkomaalaisille opiskelijoille pitäisi hänen mukaansa opettaa, millainen on suomalainen työnhaku käytäntö, millainen työhakemuksen ja ansioluettelon tulee olla, ja kuinka töitä haetaan. (Söderqvist 2015, 91–92.) Käynnissä olevalla KILKAS – hankkeella taustoitetaan tukitoimia ja niiden parantamismahdollisuuksia niin kansallisella kuin alueellisella tasolla ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistymisen edistämiseksi (Perttunen, haastattelu 20.10.2016).

5.2.5 KILKAS – hanke

Käynnissä olevalla Kilpailukykyä ja kasvua: Ulkomaalaisten amk-tutkinto-opiskelijoiden työllistymisen edistäminen – hankkeen tarkoituksena on taustoittaa syitä ja mahdollisuuksia ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden työllistymisen edistämiseksi. Hankkeen koordinaattorina toimii Kymenlaakson ammattikorkeakoulu ja hankkeen kesto on 1.4.2016–31.3.2018. Oulun ammattikorkeakoulun yhteishenkilönä toimii kansainvälisen liiketalouden koulutusohjelman tutkintovastaava Jyrki Hoppa. (OAMK 2016, viitattu 20.10.2016.)

Hankkeessa työllisyyden edistämisen keinoiksi nähdään opintoihin sisältyvän työharjoittelun uudelleenorganisointi ja tukitoimien uudistaminen siten, että työelämän tarpeet ja ulkomaalaisten amk-tutkinto-opiskelijoiden osaaminen löytävät toisensa. Toisena keinona nähdään PK-yrityksiin vaikuttaminen ja heidän kanssaan tehtävä yhteistyö. (sama, viitattu 20.10.2016.)

Hankkeella halutaan selvittää huonon työllistymisen taustat ja työllistymisen parantamismahdollisuudet. Potentiaalisten korkeasti koulutettavia työllistävien yritysten kartoitus ja uusien harjoittelumuotojen kehittäminen ja pilotointi ovat osana keskeisiä toimenpiteitä. Myös uuden sharepoint -tyyppisen tai vastaavan ratkaisun kehittäminen avautuvista harjoittelupaikoista ja työllistymismahdollisuuksista tiedottamiseen on tarpeen. Muita keskeisiä toimenpiteitä ovat muiden ammattikorkeakoulujen aikaisemmin tekemien aiheeseen liittyvien projektien tulosten pilotointi uusilla alueilla ja kohderyhmiin vaikuttaminen. Vaikuttaa voidaan esimerkiksi tuomalla mediassa esiin ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden menestystarinoita ja uutisia. Potentiaalisia kohderyhmiä ovat yrittäjäjärjestöt, kauppakamarit ja työnantajajärjestöt. Lisäksi ulkomaalaistaustaisille työnhakijoille tulisi järjestää alaprojekteja suomalaisen työelämän ja alueellisen liike-elämän tuntemuksen nostamiseksi. (sama, viitattu 20.10.2016.)

Hankkeen tavoitteeksi on asetettu kumppaneiden löytäminen, joiden kanssa ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden jatkuva harjoittelu yrityksissä voidaan aloittaa. Lisäksi halutaan luoda pariharjoitteluja alueen yrityksissä ja kehittää avoimia internet-ohjelmia, joilla kiinnostuneiden yritysten ja kiinnostuneiden opiskelijoiden tiedot saadaan kohtaamaan, sekä yhteisesti innovoida keinoja ulkomaalaistaustaisten työllistymisen edistämiseen eri teemojen ja erilaisten osallistujaryhmien avulla. (sama, viitattu 20.10.2016.)

5.3 Kyselytutkimus

Kyselytutkimus on yksi kvantitatiivisen tutkimuksen muodoista ja se avulla kerätään tietoa muun muassa yhteiskunnan ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä ja arvoista. Tutkimuksen mittareilla pyritään mittaamaan erilaisia moniulotteisia ilmiöitä kuten arvoja ja asenteita. (Vehkalahti 2014, 11.) Oma tutkimukseni on mielipidetutkimus ulkomaalaisille tutkinto-opiskelijoille koskien lukuvuosimaksuja EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville, vieraskielistä tutkintoa suorittaville opiskelijoille.

Tutkimuksen osiot eli yksittäiset kysymykset tai väittämät voivat olla joko avoimia tai suljettuja. Avoimeen kysymykseen vastaaja vastaa vapaamuotoisesti, kun taas suljettuun osioon vastaajalle on annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Valmiit vastausvaihtoehdot on suunniteltava siten, että ne ovat toisensa poissulkevia. Niin avoimilla kuin suljetuilla osioilla on puolensa, mutta valmiit vastausehdot selkeyttävät mittausta ja helpottavat olennaisesti tietojen käsittelyä. (Vehkalahti 2014, 24–25.)

Oleennaista on, että tutkija itse ymmärtää, millaista tietoa hän kyselyllään haluaa saada. Lomake on syytä suunnitella huolellisesti, sillä kun vastaaja täyttää lomakkeen, ei siihen voi enää tehdä muutoksia. Myös lomakkeen sisältö, kysymysten mielekkyys ja esitystapa, on ratkaisevaa. Hyvässä kyselylomakkeessa toteutuvat niin sisällölliset kuin tilastolliset näkökohdat. (sama, 20.) Ennen kyselyn teettämistä lomake on syytä testata mieluiten kohderyhmään kuuluvilla henkilöillä, jotta saataisiin todennäköinen käsitys siitä, onko kysymykset ja ohjeet ymmärretty oikein, onko lomakkeessa turhia kysymyksiä ja onko jotain oleennaista jäänyt kysymättä (sama, 45).

Opiskelijoille suunnattu mielipidekysely haki muotoansa tovin, mutta lopulta päädyin käyttämään Likertin asteikkoa sen helppokäyttöisyyden ja nopeuden vuoksi. Likertin asteikossa vastaajille esitetään kysymyksiä ja väittämiä, mihin vastaaja valitsee sopivimman vastauksen valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista (sama, 35). Halusin tehdä kyselylomakkeesta mahdollisimman helpposti lähestyttävän ja ehkäistä vastausväsymystä, sillä opiskelijat saavat sähköpostiinsa paljon kyselypyyntöjä muilta opiskelijoilta.

Likertin asteikossa käytettävä asteikko muodostaa yksiulotteisen jatkumon ääripäästä toiseen. Yleensä näkee käytettävän asteikkoa ”täysin samaa mieltä”, ”samaa mieltä”, ”ei samaa eikä eri-

mieltä” tai ”en osaa sanoa”, ”osin eri mieltä” ja ”täysin erimieltä”. Keskimmäisen vaihtoehdon hyödyllisyyttä on kyseenalaistettu, mutta Vehkalahten mukaan neutraali vastaus on parempi kuin puuttuva tieto. (Vehkalahti 2014, 36). Ulkomaalaisille tutkinto-opiskelijoille suunnatut kysymykset ovat väittämiä liittyen lukuvuosimaksuihin ja niiden vaikutuksiin, opintoihin, kansainvälistymiseen ja työllistymiseen. Vastausvaihtoehtoja on viisi: ”strongly agree”, ”agree”, ”undecided”, ”disagree” ja ”strongly disagree”. (Liite 1.) On totta, että asteikon avulla ei ehkä saada syvällistä tutkimustietoa, mutta kyselyn tavoitteena onkin yleisellä tasolla kartoittaa Oamkin ulkomaalaisten opiskelijoiden mielipiteitä.

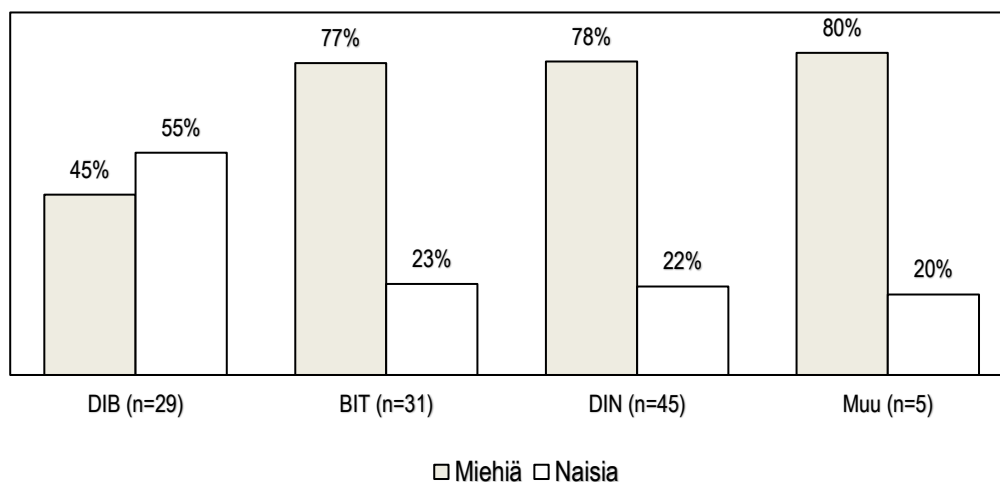
Kvantitatiivisen tutkimuksen yhteydessä puhutaan usein perusjoukosta ja otoksesta. Tutkimuksen perusjoukon muodostavat ne, joista tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ja otoksen tutkimukseen valituksi tulleet vastaajat. Kyselytutkimukseni kohteena on Oulun ammattikorkeakoulussa opiskelevat ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat ja heidät kaikki pyritään tavoittamaan sähköpostitse, joten tässä tapauksessa ei voida puhua otannasta. Vaikka lakimuutos koskee vain EU:n ja Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevia opiskelijoita, ei kyselyn lähettämistä ollut mielekästä asettaa koskemaan vain heitä. Englanninkielistä tutkintoa suorittavat opiskelijat voivat olla minkä maalaisia vain, myös suomalaisia. ETA -alueelta tulleiden opiskelijoiden määrä on vähäinen ja suomalaisten opiskelijoiden jättäminen tutkimuksen ulkopuolelle suoritettiin vain toteamalla saatekirjeessä, ettei heidän tarvitse osallistua kyselyyn. On tietysti mahdollista, että joku on kiellosta huolimatta vastannut kyselyyn, jolloin ETA-alueelta tulleiden opiskelijoiden prosentuaalinen osuus näkyisi suurempana. Lomakkeessa esitetyt kysymykset ovat kuitenkin varsin epätarkoituksenmukaisia suomalaisille opiskelijoille.

5.3.1 Tulosten analysointi

Kyselylomake tehtiin Webropol –työkalun avulla ja se jaettiin opiskelijoille sähköpostitse. Ennen kyselyn jakoon laittamista lomake tarkistettiin yhdessä tietotekniikan opettajan kanssa ja testattiin neljällä ulkomaalaisella tutkinto-opiskelijalla. Kysely oli avoinna opiskelijoille viikot 42–44. Kolme neljäsosaa vastauksista annettiin ensimmäisen viikon aikana. Viikon 44 alussa opiskelijoille lähetettiin muistutusviesti, jonka jälkeen toistakymmentä opiskelijaa vastasi vielä kyselyyn. Kaiken kaikkiaan lähetyslistalla oli 454 vastaanottajaa, joista potentiaalisten vastaajien määrä oli vajaa 250. Kyselyyn vastasi 110 opiskelijaa.

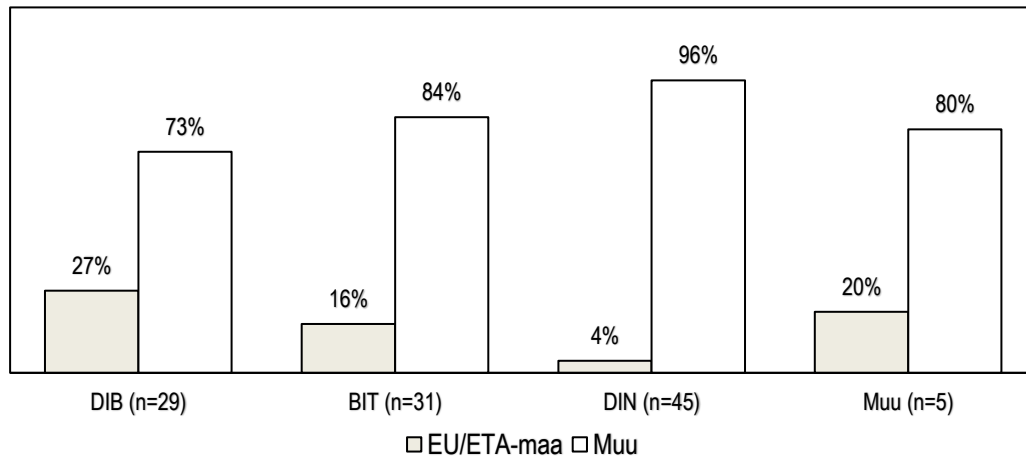
110 vastaajasta 69 % (76) oli miehiä ja 31 % (34) naisia. Tutkinto-ohjelmittain kansainvälistä liiketaloutta opiskelevista yli puolet vastaajista oli naisia (ks. kuvio 2). Miesten ja naisten vastauksissa oli hyvin vähän eroavaisuuksia, eikä niitä siten ole mielekäästä esitellä erikseen.

Eniten vastauksia antoivat insinööriopiskelijat (41 %), toiseksi tietojenkäsittelijät (28 %) ja kolmanneksi kansainvälisen liiketalouden opiskelijat (26 %). Vain 5 % vastanneista kertoi kuuluvansa johonkin muuhun tutkinto-ohjelmaan. Muita tutkinto-ohjelmia, mihin vastaajat voivat kuulua ovat ylempään ammattikorkeakoulututkinnon vieraskieliset ryhmät tai englanninkielinen ammatillinen opettajakorkeakoulu, jonka opiskelijoille kysely myös lähetettiin.

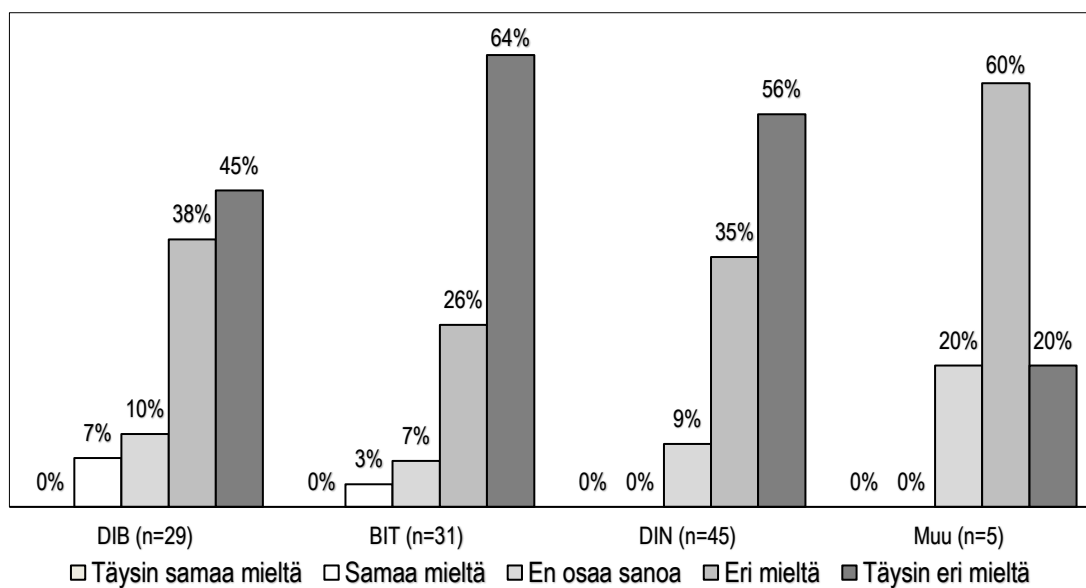
KUVIO 2. Sukupuolijakauma tutkinto-ohjelmittain (n=110)

Vastaajista 85 % (94) oli kotoisin ETA-alueen ulkopuolelta ja 15 % (16) EU-maista. Yksikään vastaaja ei ollut kotoisin Islannista, Liechtensteinista, Norjasta tai Sveitsistä. BIT, DIN, ja muiden tutkinto-ohjelmien vastaajista yli kolme neljäsosaa tuli ETA-alueen ulkopuolisista maista (ks. kuvio 3). Insinööriopiskelijoissa (DIN) jopa 96 % kertoi tulevansa muista kuin EU/ETA-maista.

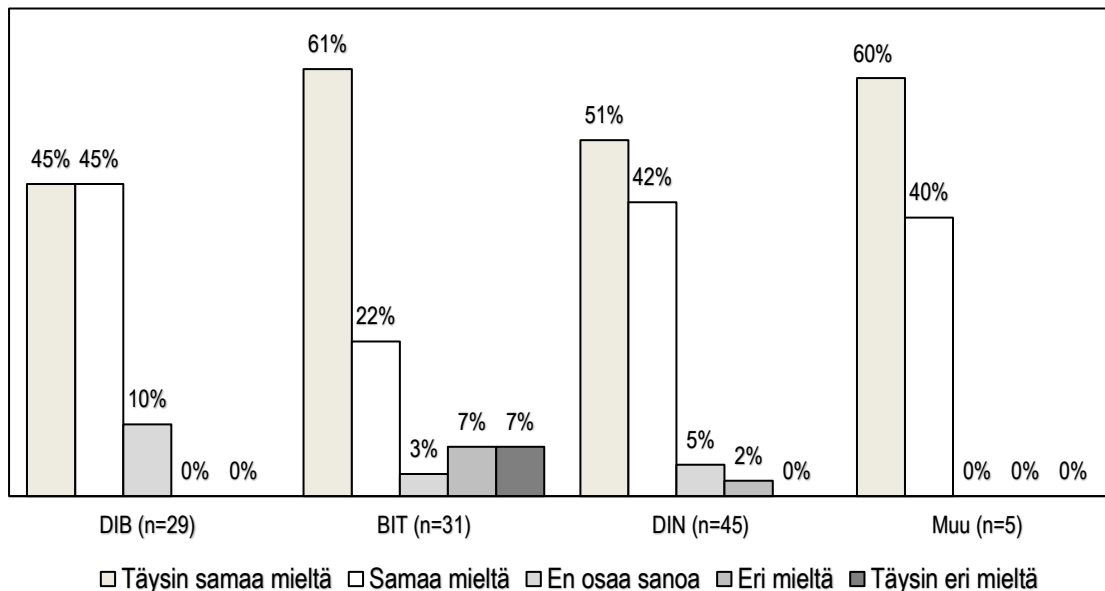
KUVIO 3. Opiskelijan kotimaa tutkinto-ohjelmittain (n=110)

Vastaajista 83 % oli tyytyväisiä opintoihinsa. Insinööriopiskelijoista 89 % ilmoitti olevansa tyytyväinen opintoihinsa. 62 % vastanneista ei olisi valinnut Suomea, jos heidän olisi täytynyt maksaa lukuvuosimaksuja. 88 % ei olisi ollut valmis maksamaan Oulun ammattikorkeakoulun pyytämää 8 000 euron lukuvuosimaksua. Yksikään vastanneista ei ollut täysin samaa mieltä siitä, että olisi voinut maksaa kyseisen maksun, ja samaa mieltä oli vain 3 % vastanneista. Tietojenkäsittelijöistä (BIT) 64 % oli täysin eri mieltä väitteen kanssa (ks. kuvio 4).

KUVIO 4. Vastaukset kysymykseen "Olisin ollut valmis maksamaan 8 000 € lukuvuodessa opinnoistani Oulun ammattikorkeakoulussa" tutkinto-ohjelmittain (n=110)

On ymmärrettävää, että niin moni vastaajista oli maksuja vastaan, sillä vastanneista jopa 90 % kertoi maksuttomuuden vaikuttaneen opiskelupaikan valintaan. Tutkinto-ohjelmien sisäisistä vastauksista ilmenee, että yli 70 % jokaisen ryhmän vastaajista oli samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että maksuton opiskelu vaikutti opiskelupaikan valintaan (ks. kuvio 5).

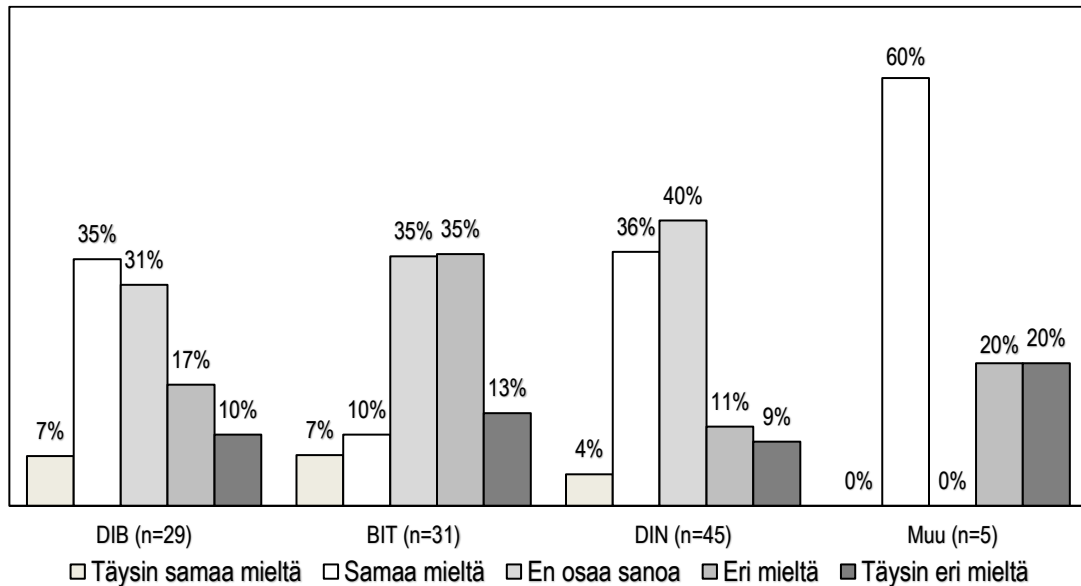

KUVIO 5. Vastaukset kysymykseen "Maksuton opiskelu vaikutti opiskelupaikan valintaan" tutkinto-ohjelmittain (n=110)

Vastaajista 72 % oli sitä mieltä, että Oulun ammattikorkeakoulun englanninkielisillä tutkinto-ohjelmissä on hyvä maine. Vain 4 % piti mainetta huonona. Yli 50 % vastanneista ei uskonut lukuvuosi- maksujen parantavan opetuksen laatua, ja 40 % oli sitä mieltä, etteivät lukuvuosi- maksut motivoisi opiskelijoita suoriutumaan opinnoistaan. 66 % oli sitä mieltä, ettei Suomi kykenisi säilymään veto- voimaisena lukuvuosi- maksujen käyttöönoton jälkeen.

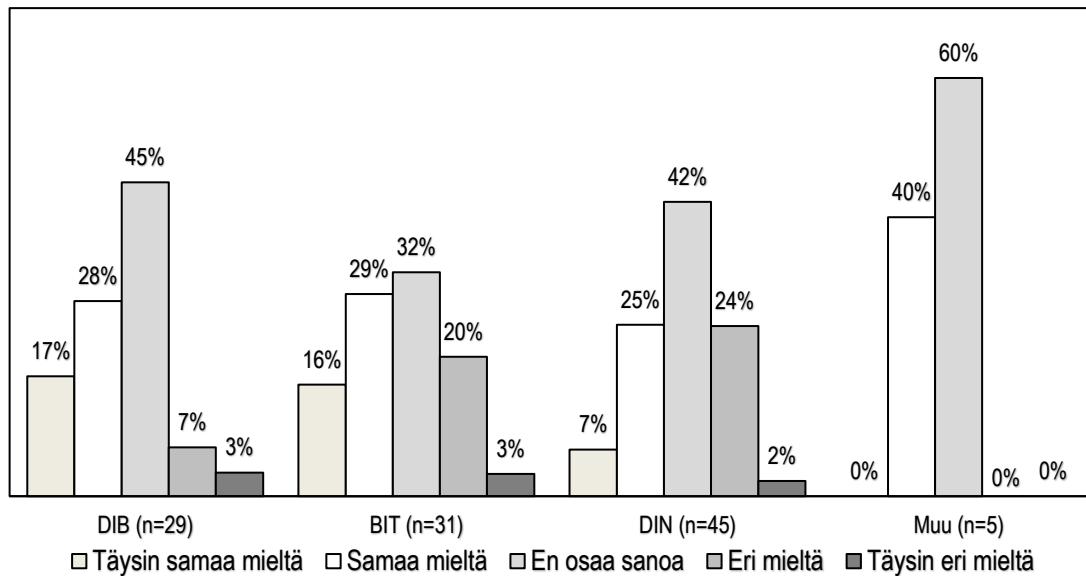
Valtaosa (82 %) koki Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälistymisasteen hyväksi. Tyytyväisimpiä olivat kansainvälisen liiketalouden opiskelijat ja insinööriopiskelijat. Suomeen valmistumisen jäl- keen halusi jäädä 26 %. Kuitenkin yli 40 % vastanneista ei osannut sanoa, jäisikö Suomeen vai ei. Vastauksien taustalla on Suomen tämän hetkinen taloudellinen tilanne ja epävarmuus työmarkki- noilla. Vastanneista 35 % oli epävarmoja työllistymismahdollisuuksiensa suhteen, ja 30 % piti työl-

listymismahdollisuuksiaan huonona. Ohjelmien sisäisistä vastauksista ilmenee, että insinööriopiskelijoista 40 % ja kansainvälisen liiketalouden opiskelijoista 42 % uskoi työllistymismahdollisuuksiinsa (ks. kuvio 6). 87 % piti suomen kielen osaamista työllistymisen kannalta välttämättömänä.

KUVIO 6. Vastaukset kysymykseen ”Työllistymismahdollisuudet valmistumisen jälkeen ovat hyvät” (n=110)

Vajaa 40 % koki integroituneensa suomalaiseen yhteiskuntaan. Saman verran vastaajia ei osannut sanoa, oliko sopeutunut vai ei ja 20 % koki, että integroituminen oli epäonnistunut. Parhaiten suomalaiseen yhteiskuntaan koki sopeutuneensa kansainvälisen liiketalouden opiskelijat (45 %) ja tietojenkäsittelyopiskelijat (45 %). Korkeimman määrän kielteisiä vastauksia antoivat insinööriopiskelijat, joista 26 % oli eri mieltä tai täysin eri mieltä väittämän kanssa (ks. kuvio 7).

KUVIO 7. Vastaukset kysymykseen ”Olen sopeutunut suomalaiseen yhteiskuntaan”
tutkinto-ohjelmittain (n=110)

Taina Moisanderin mukaan onnistunut integroituminen tarkoittaa, että henkilö ottaa ympäröivän yhteiskunnan omakseen ja kykenee aktiivisesti osallistumaan elämään ja hankkimaan uutta tietoa ja taitoja. Suomen tai ruotsin kielen osaaminen kuten myös kulttuurintuntemus on nähty yksinä tärkeimmistä tekijöistä integroitumisen onnistumisessa. Muita tärkeitä tekijöitä ovat saatu tuki sekä ohjeistus etenkin maahanmuuton alkuvaiheessa (2015, 104.)

Ulkomaalaisissa tutkinto-opiskelijoissa on paljon potentiaalia pysyvään maahanmuuttoon. Etenkin naapurimaista kuten Venäjältä ja Virossa tulevat opiskelijat ovat halukkaampia asettumaan Suomeen valmistumisen jälkeen kuin muut eurooppalaiset tai aasialaiset. Avaintekijä maahanmuutossa on halukkuus ja kyky oppia suomea. Hallituksen ja päättäjien pitäisi joustavoittaa maahanmuutto politiikkaa, sillä nyt opiskelijat ETA-alueen ulkopuolelta poistetaan maasta pian valmistumisen jälkeen. (Halttunen 2015, 69.)

Opiskelijoiden jakautuneet mielipiteet integroitumisen osalta voivat siten selittyä suomen kielen oppimisella ja alkuperällä. ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden halu oppia suomea voi olla muita heikompi, ja kun heidän oleskelulupansa opintojen jälkeen raukeaa ja heidän on poistuttava maasta, motivaatio oppia kieltäkin voi olla heikompi. Jos opiskelija ei missään vaiheessa ole suunnitellutkaan jäävänsä Suomeen, kielen oppiminen ja yhteiskuntaan sopeutuminen on voitu kokea turhaksi tai vähemmän tärkeäksi.

5.3.2 Avoin kenttä

Kyselyn lopussa opiskelijoille annettiin mahdollisuus kirjoittaa vapaamuotoisesti omista tuntemuksistaan lukuvuosimaksuja kohtaan. 110 vastaajasta 49 % (54) vastasi avoimeen kysymykseen.

Yleisesti Suomea pidettiin hyvänä maana asua ja opiskella. Lukuvuosimaksujen uskottiin laskevan hakijamääriä mutta todettiin myös, etteivät maksut olisi kaikille ongelma. Suurimmalle osalle vastaajista ne kuitenkin olisivat olleet. Osa vastaajista uskoi Suomen tämän hetkisen taloudellisen tilanteen olevan syy lukuvuosimaksujen keräämiselle, ja päätöksen olevan lyhytjänteinen ratkaisu suurempaan ongelmaan.

Suomen kieli koettiin vaikeana ja hankaloittavan olennaisesti työn löytämistä. Maksullisen koulutuksen yhteydessä nähtiin tarkoituksenmukaisempana hakeutua englanninkieliseen maahan, missä työnteko on huomattavasti helpompaa ja tunnettuja yliopistoja on paljon.

Suurimmalle osalle vastaajista ilmainen opiskelu oli yksi merkittävimmistä tekijöistä. Kielimuuri ja lukuvuosimaksut yhdessä muodostavat esteen, jonka vuoksi moni päättäisi olla hakematta Suomeen. Tutkintojen kilpailukykyä on nostettava ja opettajien englannin kielen taitoa kehitettävä paremmaksi, jotta ulkomaalaiset opiskelijat harkitsisivat Suomeen tuloa. Kun kyseessä on maksullinen koulutus, opiskelijat suosivat paikkoja, missä on paljon tutkimuksen, jatkokoulutuksen ja työskenkelyn mahdollisuuksia. Jotta koulutuksesta voitaisiin periä maksuja, opetuksen laadun tulisi olla tietyn tasoista. Eräs vastaaja koki, ettei Oulun ammattikorkeakoulu ollut tätä tasoa vielä saavuttanut.

Osa vastaajista uskoi, että maksullisuuden piiriin kuuluvien vähäinen määrä ei juuri lisäisi kouluille kertyneitä varoja. Osa taas koki lukuvuosimaksut loukkaavana kolmansista maista tulevia opiskelijoita kohtaan, jotka tulevat köyhistä oloista. Lukuvuosimaksu-järjestelmän pitäisi olla joustava, jotta myös köyhemmistä oloista tulevilla olisi mahdollisuus päästä koulutuksen piiriin. Mikäli maksuja ei poisteta, pitäisi niiden olla huomattavasti alhaisemmat. Lahjakkaita opiskelijoita pitäisi tukea apurahojen ja stipendien avulla. Jotta opiskelijat kykenisivät maksamaan koulutuksestaan, korkeakoulut voisivat järjestää opiskelijoille osa-aikatyötä, kuten esimerkiksi Japanissa on tapana.

Vastaajista muutamat pitivät lukuvuosimaksuja hyvänä uudistuksena, sillä opiskelijoiden joukossa on ihmisiä, jotka tulevat Suomeen vain suorittaakseen tutkinnon, ja lähtevät maasta heti valmistumisen jälkeen. Suurin osa Euroopan maista kerää myös maksuja, miksei siis Suomikin.

5.3.3 Luotettavuudesta

250 potentiaalisesta vastaajasta 110 vastasi kyselyyn. Luku 250 perustuu Oulun ammattikorkeakoulun vuoden 2015 aluevastuuraporttiin, jonka mukaan korkeakoulussa opiskeli tuolloin 245 ulkomaalaista tutkinto-opiskelijaa. Näin ollen kohderyhmästä vajaa puolet (44 %) vastasi kyselyyn. Vastanneista 85 % (94) kertoi tulevansa EU/ETA-alueen ulkopuolisista maista. Oulun ammattikorkeakoulun ulkomaalaisista tutkinto-opiskelijoista noin 80 % tulee ETA-alueen ulkopuolelta. Tällöin potentiaalisista vastaajista 200 olisi talousalueen ulkopuolelta tulleita, jolloin Oamkin kaikista talousalueen ulkopuolisista opiskelijoista 47 % olisi vastannut kyselyyn.

Kyselyyn vastanneet ETA-alueen ulkopuolelta tulleet opiskelijat edustavat siten noin puolta kaikista Oamkin Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulleista tutkinto-opiskelijoista. Vastausprosentin pitäisi olla korkeampi, jotta voitaisiin tehdä koko perusjoukkoa koskevia yleistyksiä. Näin pienen joukon kohdalla vastausprosentti on kuitenkin korkea ja vastauksia voidaan pitää luotettavina, sillä ne antavat hyvän kuvan siitä, mitä Oulun ammattikorkeakoulun ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat lukuvuosimaksuista ajattelevat.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön keskeisenä tehtävänä oli selvittää lukuvuosimaksujen mahdollisia vaikutuksia. Vastauksia tähän kysymykseen on useita. Yleisellä tasolla voidaan sanoa, että lukuvuosimaksut nähdään sekä uhkana että mahdollisuutena.

Opetusministeriön lukukausimaksukokeilun tavoitteena oli selvittää maksullisuuden vaikutuksia kansainvälistymiseen, suomalaisen korkeakoulutuksen vetovoimaan, opiskelijavirtoihin sekä koulutuksen laatuun. Kokeilu oli ammattikorkeakouluille varsin epätarkoituksenmukainen, sillä vain ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot osallistuivat siihen.

Kokeilun arvioinnissa todettiin, että maksullisuus asettaa korkeakouluille uudenlaisia haasteita, kun kansainväliseen opiskelijamarkkinointiin ja koulutusohjelmien painoarvoon ja kilpailukykyyn joudutaan kiinnittämään enemmän huomiota. Vaikka kokeilun koettiin kiihdyttäneen kansainvälisyyden kehittämistyötä, lukuvuosimaksujen pelättiin laskevan hakijamääriä rajusti.

Hallituksen esityksen mukaan lukuvuosimaksujen tarkoituksena on laajentaa korkeakoulujen rahoituspohjaa ja edistää koulutusvientiä. Lukuvuosimaksujen käyttöönotolla suomalaisilla korkeakouluilla voisi olla paremmat mahdollisuudet kilpailla kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla, kun koulutuksen laatu maksuttomuuden sijaan korostuisi. Sivistysvaliokunnan mietinnön vastalauseissa professoriliitto kuitenkin totesi, ettei hallituksen esityksessä pystytty luotettavasti osoittamaan, että korkeakoulujen rahoituspohja todella laajenisi tai että niiden talous parantuisi. Maksujen epäiltiin vaarantavan suomalaisen koulutuksen kulmakiven, maksuttoman koulutuksen periaatteen, vaikkakin sivistysvaliokunnan kuulemassa asiantuntijalausunnossa selvisi, etteivät lukuvuosimaksut perustuslain vastaisesti estä varattomien pääsyä korkeakoulutukseen.

Lukuvuosimaksujen kerääminen ja suuruudesta päättäminen on jätetty korkeakouluille. Korkeakoulujen on perittävä vähintään 1 500 euron suuruinen lukuvuosimaksu vieraskielistä tutkintoa suorittavilta opiskelijoilta, jotka tulevat Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolisista maista. Kouluilla tulee olla käytössään apurahajärjestelmä, millä maksulliseen koulutukseen osallistuvia opiskelijoita tuetaan.

Vuonna 2014 korkeakouluissa aloitti yhteensä 3 670 EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevaa tutkinto-opiskelijaa. Arvioitaessa, että näiden opiskelijoiden määrä pienentyisi noin kolmanneksella, vuonna 2017 maksullisuuden piirissä olisi noin 2 500 opiskelijaa. Jos kaikki korkeakoulut perisivät opiskelijoilta lukuvuosimaksun vähimmäismäärän 1 500 euroa, olisi lukuvuosimaksujen kertymä vajaat 2 miljoonaa euroa vuodessa. Opiskelijamäärän pysyessä vuosittain samalla tasolla, olisi viiden vuoden kertymä noin 10 miljoonaa euroa. Vastaavasti kaikkien korkeakoulujen periessä 8 000 euroa, olisi lukuvuosimaksujen kertymä noin 10 miljoonaa euroa vuodessa.

Todelliset tuotot riippuvat ulkomaisten opiskelijoiden määrän kehityksestä ja korkeakoulujen perimien maksujen suuruudesta. Apurahajärjestelmistä ja muusta hallinnollisesta työstä aiheutuvat kustannukset vähentävät tuottojen määrää. Kertyneillä varoilla voitaisiin kehittää kansainvälistä tuotemerkin rakentamista, markkinointivalmiuksia ja tukitoimia, joita ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat tarvitsevat.

Unionin ja talousalueen ulkopuolelta tulevien hakemusten määrän uskotaan putoavan ensimmäisten vuosien ajaksi, kuten kävi esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa. Vaikutukset tulevat todennäköisesti näkymään ensimmäisenä vetovoimaongelmina, jos hakijoiden määrä laskee rajusti. Vähentyneillä opiskelijamäärillä voi siten olla myös henkilöstövaikutuksia, ja tutkinto-ohjelmia voidaan joutua lakkauttamaan lisää. Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden keskittyminen pääkaupunkiseudulle vaarantaisi pienempien paikkakuntien korkeakoulujen kansainvälistymiskehityksen ja kotikansainvälistymisen.

Oulun ammattikorkeakoulussa englanninkielisten tutkintojen määrää vähennettiin kolmesta kahteen ja ohjelmien hinnaksi päätettiin 8 000 euroa lukuvuodessa. Apurahojen suuruudeksi päätettiin 4 000 euroa ja apurahan myöntöperusteeksi hakijan sosioekonominen asema.

Oamkin vieraskielisten tutkintojen on erottauduttava kilpailijoista, jotta ne houkuttaisivat lahjakkaita hakijoita. Markkinointia on suunnattava sinne, missä on maksukykyisiä opiskelijoita. Näitä maita ovat muun muassa Venäjä, USA ja Kiina. Opiskelijoita halutaan myös Euroopan maista, eikä tarkoituksena ole kerätä opiskelijoita vain maksullisuuden piiriin kuuluvilta alueilta. Oulun ammattikorkeakoulun kohdalla markkinoinnissa tulee korostaa sen sijaintia lähellä eksoottista Lappia, luontoa ja turvallisuutta.

Lukuvuosimaksujen vaikutukset näkyvät ensimmäisten vuosien aikana vähentyneinä hakemuseräinä, kun ETA-alueen ulkopuolisten hakijoiden määrä tulee laskemaan. Parin kierroksen jälkeen voidaan tehdä tilannearvio ja ryhtyä tilanteen vaatimiin toimenpiteisiin. Koulutuksen laadusta ja olosuhteista huolta pitämällä Oulun ammattikorkeakouluun uskotaan riittävän hakijoita.

Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integroitumisen edistämiseksi suomen kielen kursseja on lisätty ja alueellista yritys yhteistyötä kehitetty. Opiskelijakunnan aktiviteetit edesauttavat korkeakouluyhteisöön integroitumista ja erilaisissa projekteissa opiskelijat pääsevät työskentelemään yhdessä muiden opiskelijoiden, niin ulkomaalaisten kuin suomalaisten, ja erilaisten työnantajien kanssa. Käynnissä olevalla KILKAS-hankkeella ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden huonon työllistymisen taustoja kartoitetaan ja etsitään mahdollisuuksia edesauttaa heidän työllistymistään suomalaisille yritysmarkkinoille.

Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisyyspäällikön näkemykset ovat pitkälti samanlaisia, mitä lukukausimaksukokeilussa ja lain esitöissä on esitetty. Haastatteluun lähtiessäni minulla olikin vahva ennakkokäsitys siitä, millaisia vastauksia tulisin saamaan. Mielestäni vaikutusten arvioinnin vastaavuus kertoo siitä, että juuri lain esitöissä on osattu huomioida oikeita asioita.

Kyselytutkimuksen tutkimustulokset vastasivat myös ennako-oletuksiani. Opiskelijoiden vastauksista osasin odottaa, että suurin osa vastaajista suhtautuisi kielteisesti lukuvuosimaksuihin, ja että suurin osa ei todennäköisesti olisi valinnut Suomea, jos opinnoista olisi pitänyt maksaa. 88 % vastaajista ei olisi ollut valmis maksamaan 8 000 euroa lukuvuodessa opinnoistaan Oamkissa, ja vastaavasti 90 % ilmoitti maksuttoman opiskelun vaikuttaneen opiskelupaikan valintaan. Vastaajista yli puolet (62 %) ei olisi valinnut Suomea, mikäli koulutuksesta olisi pitänyt maksaa.

Moni vastaaja piti opintojensa laatua hyvänä ja halusi jäädä Suomeen valmistumisen jälkeen. Eniten olin yllättynyt siitä, että opiskelijakyselyyn vastanneista insinööriopiskelijat (DIN) olivat määrällisesti optimistisimpia työllistymisen suhteen. Oletin, että tietojenkäsittelijät olisivat olleet suurin ryhmä, mutta 29 vastaajasta vain viisi oli samaa tai täysin samaa mieltä, että työllistymismahdollisuudet olisivat hyvät. 45 insinööriopiskelijasta 18 uskoi työllistymismahdollisuuksiinsa.

Opiskelijoiden integroitumisaste suomalaiseen yhteiskuntaan voisi olla parempi. Insinööriopiskelijoista neljäsosa ei kokenut olevansa sopeutunut suomalaiseen yhteiskuntaan. Myös en osaa sanoa

– vastausten määrä oli korkea jokaisessa tutkinto-ohjelmassa (ks. kuvio 7). Opintosuunnitelmauudistus ja työelämäyhteistyön kehittäminen voivat edesauttaa ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden parempaa sopeutumista niin suomalaiseen opiskelijaväestöön kuin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Yhteenvedona voidaan todeta, että lukuvuosimaksuihin suhtaudutaan varsin epäilevästi ja varauksellisesti. Onnistuessaan lukuvuosimaksu-uudistus tuo korkeakouluille paljon uusia mahdollisuuksia ja lisää varoja koulutuksen ja tutkimuksen kehitykseen sekä kansainvälistymistyön edistämiseen. Epäonnistuessaan lukuvuosimaksu-uudistus voi pahimmillaan romuttaa korkeakoulujen kansainvälistymiskehityksen, ja uudistuksesta käteen jäisi vain kasvaneet kustannukset.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoitus oli selvittää lukuvuosimaksu-uudistuksen taustat ja mahdolliset vaikutukset. Työssä käytetyt menetelmät olivat lainopillinen, määrällinen sekä laadullinen tutkimus. Alussa esitetyt tutkimuskysymykset olivat:

- Miksi lakimuutos on tehty?
- Miten lakimuutos eroaa aiemmasta?
- Miten lakimuutos toteutuu käytännössä?
- Mitä vaikutuksia lakimuutoksella on?

Mielestäni onnistuin vastaamaan tutkimuskysymyksiin hyvin. Teoriaosuus tarjoaa kattavan esityksen siitä, mitä lukuvuosimaksuilla tavoitellaan ja miten ne käytännössä toteutuvat. Vaikutusten arvioinnin tueksi esittelin korkeakoulujen lukukausimaksukokeilun tuloksineen, ja hallituksen esityksessä esitettiin lukuvuosimaksujen vaikutuksia Pohjoismaissa. Tutkimusosiossa Oulun ammattikorkeakoulun kansainvälisyyspäällikkö esitti omia näkemyksiään vaikutuksista, ja opiskelijoiden antamista mielipiteistä voitiin niistäkin tehdä johtopäätöksiä siitä, millaisia vaikutuksia lukuvuosimaksuilla opiskelijan näkökulmasta on.

Oma suhtautumiseni lukuvuosimaksuihin on hieman ristiriitainen. Toisaalta ymmärrän lukuvuosimaksuille esitetyt perusteet ja tavoitteet, mutta mielestäni maksun alaraja voisi olla alempi. Toisaalta jos menot ovat samansuuruiset kuin tulot, lukuvuosimaksujen keräämisessä ei olisi mitään mieltä. Eräs opiskelija sanoi kommentissaan hyvin todetessaan, että Suomi on ollut yksi harvoista maista, missä laadukasta koulutusta ovat voineet saada nekin, joilla on älyä enemmän kuin rahaa. Kun lukuvuosimaksut asettavat opiskelijat eriarvoiseen asemaan keskenään, apurahajärjestelmän pitäisi olla tasapuolinen kaikkia maksullisuuden piiriin kuuluvia kohtaan. Oulun ammattikorkeakoulussa apurahan myöntöperusteena huomioidaan hakijan sosioekonominen asema. On tietenkin hienoa, että köyhemmistä lähtökohdista tulevia tuetaan rahallisesti, mutta kun kyseessä on koulutus, koulumenestykselläkin pitäisi olla vaikutusta apurahan myöntämiseen. Joustavalla apurahajärjestelmällä voitaisiin tukea niin vähävaraisempia kuin lahjakkaita opiskelijoita. Näin varakkaammilla oppilaillakin olisi mahdollisuus apurahaan ja apuraha toimisi motivaationa menestyä opinnoissa.

Suurin osa kyselytutkimukseen vastanneista ei olisi ollut valmis maksamaan 8 000 euroa opinnoistaan Oulun ammattikorkeakoulussa. Mikäli opinnoista pitäisi maksaa, haettaisiin opiskelupaikkaa englanninkielisistä maista, missä laadukkaita korkeakouluja on useita ja osa-aikatyön saaminen helpompaa, kun kielimuuria ei ole. Ymmärrän opiskelijoiden ajatuksia hyvin. Ulkomaalaisten opiskelijoiden on hyvin vaikea saada mitään osa-aikatyötä Suomesta, sillä lähes poikkeuksetta työhön vaaditaan suomen kielen taitoa. On myös luotettavampaa hakeutua sellaiseen kouluun, missä tietää saavansa rahoilleen vastinetta. Harva maailmassa tuntee suomalaisia ammattikorkeakouluja nimeltä.

Suomalaista koulutusta arvostetaan maailmalla ja uskon, että suomalaiset korkeakoulut kykenevät houkuttelemaan lahjakkaita opiskelijoita, kunhan hinta-laatu suhteet saadaan oikeiksi. Maksuista saaduilla tuotoilla myös opetuksen laatua ja kilpailuetua voidaan kehittää entisestään. Ei ole Suomen tehtävä, saati velvollisuus tarjota maksutonta opiskelua jokaiselle. Opiskelijoilla on aina mahdollisuus opiskella halvemmalla, ellei ilmaiseksi, kotimaassaan. Kotimaansa ulkopuolella opiskelu on valinta, jonka jokainen tekee lähtökohtaisesti itse. Suomalaisena on tietenkin vaikea asettaa ulkomaalaisen asemaan, kun on koko ikänsä saanut nauttia maksuttomasta ja hyvästä koulutuksesta.

Aloitin opinnäytetyön kirjoittamisen syyskuussa 2016. Elokuun aikana tutustuin lähdemateriaaliin ja luin läpi lainvalmisteluasiakirjat ja lukukausimaksukokeilun raportin, korkeakoulujen kansainvälistymisstrategian ja uutisia sekä artikkeleita lukukausimaksuihin liittyen. Kirjoittamisprosessin aloittaessani minulla oli melko selkeä kuva siitä, miten opinnäytetyö tulisi etenemään. Teoriaosuuden kirjoitin syyskuun aikana ja loka-marraskuussa valmistui tutkimusosuus. Suoritin teemahaastattelun lokakuun alussa ja kyselytutkimus oli auki opiskelijoille viikkoina 42–44. Johdannon, tiivistelmät, johtopäätökset ja pohdinnan kirjoitin viimeiseksi.

Koin kirjoittamistyön mielekkääksi, sillä aihe oli itselleni mielenkiintoinen. Uskon, että työhön valmistautuminen oli tässä merkittävässä asemassa. Jos esimerkiksi kesken kirjoittamisen tarvitsi saada vastaus johonkin kysymykseen, osasi sitä lähteä hakemaan oikeasta lähteestä. Oli myös mielenkiintoista huomata, miten samanlaisia tutkimusvastaukset olivat teoriaosuudessa esitetyn aineiston kanssa.

Opinnäytetyö eteni nopeassa aikataulussa. Aloituskeskustelu käytiin syyskuussa, ohjausseminaari

lokakuussa ja esitysseminaari marraskuussa. Itselleni nopea aikataulu ei tuottanut suurempia ongelmia, sillä olin varannut syksyn opinnäytetyön tekoon ja oman työskentelyni kannalta on tärkeää, että työlle on asetettu selkeät aikarajat, missä tulee edetä. En kuitenkaan toivoisi työstäni tulevan tunnetta, että se olisi tehty kiireellä tai huolimattomasti. Työmotivaationi on korkeimmillaan pienen paineen alla, enkä olisi voinut kuvitella työskenteleväni esimerkiksi puolta vuotta pidempään. Ripeä aikataulu pakotti myös tekemään työn alusta alkaen huolellisesti, kun ”korjaan sen myöhemmin” – ajattelulle ei jäänyt tilaa.

Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen työni tuloksiin. Mielekkäintä työn tekemisessä oli ehdottomasti tutkimusosion valmistuminen. Teemahaastattelusta sain paljon hyvää materiaalia tutkimukselleni ja opiskelijoiden vastaukset kyselyyn antoivat hyvää osviittaa siitä, miten opiskelijat kokevat mahdollisuuden. On tietenkin harmillista, etteivät ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat, joita lakimuutos nimenomaan koskee, kykene opinnäytetyötä lukemaan. Näin lyhyessä ajassa en olisi kuitenkaan kyennyt kirjoittamaan työtäni englanniksi.

Työssäni on koottu yksiin kansiin lakimuutoksen valmistelun päävaiheet ja kerrottu lukuvuosimaksujen perimisestä ja vaikutuksista. Toivon, että työstä olisi hyötyä jollekin, sen pohjalta voisi tehdä esimerkiksi englanninkielisen tiivistelmän ulkomaalaisille opiskelijoille. Uskon, että myös Oamk voi hyödyntää ulkomaalaisilta tutkinto-opiskelijoilta keräämiäni tutkimustuloksia. Jatkokehittämisideana olisi mielenkiintoista, jos joku muutaman vuoden jälkeen lähtisi tutkimaan, miten lukuvuosimaksut todella ovat vaikuttaneet opiskelijamääriin ja opetukseen Oulun ammattikorkeakoulussa, tai miksei koko Suomessa.

LÄHTEET

Aho M. 2015. Improving the employment prospects of international students in Finland. Teoksessa Vanhanen R. Kitinoja H. & Pääskylä M. (toim.) Exploring the impact and full potential of international education. Questions of competitiveness, employment and integration. Publications of JAMK University of applied sciences 205, 86–90. Viitattu 3.11.2016, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98116/JAMKJULKAISUJA2052015_web.pdf?sequence=1.

Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014/932.

CIMO 2016a. Opiskelijaliikkuvuus Suomeen 2006-2015: korkeakoulut. Viitattu 19.10.2016, http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/100560_Opiskelijaliikkuvuus_Suomeen.pdf.

CIMO 2016b. Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat korkeakouluissa kotimaanosittain 2004–2015. Viitattu 19.10.2016, http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/90322_Ulk_Maanosittain_2004-2015.pdf.

CIMO 2016c. Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat korkeakouluissa suhteessa opiskelijamäärään 2004–2015, %. Viitattu 19.10.2016, http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/90323_Ulk_Suhteessa_opiskelijamaaraan_2004-2015.pdf.

Eduskunnan vastaus 100/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta. EV 100/2015 vp — HE 77/2015 vp. Viitattu 19.10.2016, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/eduskunnanvastaus/Documents/EV_100+2015.pdf.

Euroopan parlamentti 2016. Euroopan talousalue, Sveitsi ja pohjoiset alueet. Viitattu 6.9.2016, http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/fi/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.5.3.html.

Eurooppatiedotus 2016. Euroopan kartta. Viitattu 6.9.2016, <http://eurooppatiedotus.fi/public/default.aspx?nodeid=48018&contentlan=1&culture=fi-FI#status-eta>.

Forsander A. 2015. Employment of foreign university of applied sciences degree students. Teoksessa Vanhanen R. Kitinoja H. & Pääskylä M. (toim.) Exploring the impact and full potential of international education. Questions of competitiveness, employment and integration. Publications of JAMK University of applied sciences 205, 80–85. Viitattu 3.11.2016, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98116/JAMKJULKAISUJA2052015_web.pdf?sequence=1.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta. HE 77/2015 vp.

Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta. HE 309/1993 vp.

Halttunen J. 2015. Considering the benefits of international education. Teoksessa Vanhanen R. Kitinoja H. & Pääskylä M. (toim.) Exploring the impact and full potential of international education. Questions of competitiveness, employment and integration. Publications of JAMK University of applied sciences 205, 67–72. Viitattu 3.11.2016, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98116/JAMKJULKAISUJA2052015_web.pdf?sequence=1.

Hirsjärvi S. & Hurme H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Järvinen E. 2006. Laadullinen tutkimus. Viitattu 24.10.2016, <http://www.cs.tut.fi/~ihtesem/k2007/materiaali/luento4.pdf>.

Kolehmainen A. 2015. Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Teoksessa T. Miettinen (toim.) Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edilex 2015/29. Viitattu 26.9.2016, <https://www.edilex.fi/artikkelit/15461.pdf>.

Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta 1601/2015.

Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta 30.12.2008/1121.

Laki yliopistolain muuttamisesta 1600/2015.

Moisander T. 2015. Integration of international students. Teoksessa Vanhanen R. Kitinoja H. & Pääskylä M. (toim.) Exploring the impact and full potential of international education. Questions of competitiveness, employment and integration. Publications of JAMK University of applied sciences 205, 104–108. Viitattu 3.11.2016, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98116/-JAMKJULKAISUJA2052015_web.pdf?sequence=1.

OECD 2014. Education at a Glance 2014 OECD indicators. Viitattu 19.10.2016, <http://www.oecd.org/edu/Education-at-a-Glance-2014.pdf>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. Ammattikorkeakoulut. Viitattu 26.9.2016, <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulut/?lang=fi>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilun seuranta ja arviointi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:16. Viitattu 23.9.2016, <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr16.pdf?lang=fi>.

Opetusministeriö 2009. Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015. Opetusministeriön julkaisuja 2009:21. Viitattu 23.9.2016, <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm21.pdf?lang=fi>.

Perttunen A. 2016. Kansainvälisyyspäällikkö. Oulun ammattikorkeakoulu. Haastattelu 20.10.2016. Tekijän hallussa.

Perttunen A. 2016. Teemahaastattelu opinnäytetyöhön. Kansainvälisyyspäällikkö, Oulun ammattikorkeakoulu. Sähköpostiviesti 16.11.2016.

Piironen K. 2015. Current issues in the internationalisation of higher education institutions. Teoksessa Vanhanen R. Kitinoja H. & Pääskylä M. (toim.) Exploring the impact and full potential of international education. Questions of competitiveness, employment and integration. Publications of JAMK University of applied sciences 205, 24–29. Viitattu 3.11.2016, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98116/JAMKJULKAISUJA2052015_web.pdf?sequence=1.

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 10.10.2016, http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html.

Sivistysvaliokunnan mietintö 13/2015 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta. SiVM 13/2015 vp— HE 77/2015 vp. Viitattu 22.9.2016, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/SiVM_13+2015.pdf.

Suomen perustuslaki 11.6.1991/731.

Söderqvist M. 2015. Good practices to support the employability of foreign students. Teoksessa Vanhanen R. Kitinoja H. & Pääskylä M. (toim.) Exploring the impact and full potential of international education. Questions of competitiveness, employment and integration. Publications of JAMK University of applied sciences 205, 91–96. Viitattu 3.11.2016, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98116/JAMKJULKAISUJA2052015_web.pdf?sequence=1.

Tieteen termipankki 2015a. Oikeustiede:julkisoikeudellinen yliopisto. Viitattu 26.9.2016, http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:julkisoikeudellinen_yliopisto.

Tieteen termipankki 2015b. Oikeustiede:säätiöyliopisto. Viitattu 26.9.2016, <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:s%C3%A4%C3%A4ti%C3%B6yliopisto>.

Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014.

Vanhanen R. Kitinoja H. & Pääskylä M. 2015. Conclusions. Teoksessa Vanhanen R. Kitinoja H. & Pääskylä M. (toim.) Exploring the impact and full potential of international education. Questions of competitiveness, employment and integration. Publications of JAMK University of applied sciences 205, 138–141. Viitattu 3.11.2016, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98116/JAMKJULKAISUJA2052015_web.pdf?sequence=1.

Vehkalahti K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn Lectura cop.

Yliopistolaki 24.7.2009/558.

SURVEY: TUITION FEES FOR STUDENTS OUTSIDE EU&EEA MEMBER COUNTRIES

The Finnish Government has decided to introduce tuition fees for non-EU/EEA students from autumn 2017 onwards. The minimum fee will be 1 500€ / academic year. The tuition fees concern Bachelor's and Master's degree programmes offered in English. With this survey I want to find out what foreign degree students in Oulu UAS think about upcoming tuition fees and its effects and how they find their chances to get employed after graduation. Even though tuition fees do not involve you, your opinion is very important!

It takes only few minutes to complete this survey, just choose one option for each statement.

Finnish students DON'T need to answer!

Thank you!

1. Gender *

- Male
- Female

2. Origin *

- EU member country
- Iceland, Liechtenstein, Norway, Switzerland
- Other

3. Degree programme *

- DIB
- BIT
- DIN
- Other

4. Please choose one option for each statement *

	Strongly agree	Agree	Undecided	Disagree	Strongly disagree
I am satisfied with my studies	☐	☐	☐	☐	☐
I would have chosen Finland even though I would have had to pay tuition fees	☐	☐	☐	☐	☐
Free education affected my decision when I applied for study place	☐	☐	☐	☐	☐
Bachelor's degree programmes in Oulu UAS have good					

reputation	☐	☐	☐	☐	☐
I would have been ready to pay tuition fees of 8 000 € / academic year	☐	☐	☐	☐	☐
Tuition fees improve the quality of education	☐	☐	☐	☐	☐
Tuition fees motivate students to proceed with their studies	☐	☐	☐	☐	☐
Finland will stay attractive to students even with tuition fees	☐	☐	☐	☐	☐
Internationalization in Oulu UAS is good	☐	☐	☐	☐	☐
I intend to stay in Finland after graduation	☐	☐	☐	☐	☐
Chances of getting a job in Finland after graduation are decent	☐	☐	☐	☐	☐
Knowing Finnish is necessary when working in Finland	☐	☐	☐	☐	☐
I have integrated into Finnish society	☐	☐	☐	☐	☐

5. Any thoughts concerning tuition fees?

LUKUVUOSIMAKSUT EU- JA ETA-MAIDEN ULKOPUOLISILLE VIERASKIELISTÄ TUTKINTOA
SUORITTAVILLE OPISKELIJOILLE

1. Miten arvioisit ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden merkitystä korkeakoulu yhteisölle?
2. Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa on painotettu aidon kansainvälisen korkeakoulu ympäristön luomista. Miten tämä on huomioitu OAMK:ssa?
3. Suurin osa Euroopan maista perii lukukausimaksuja EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta. Arvioi Suomen kykyä säilyä viehättävänä opiskelijoiden silmissä vielä lukukausimaksujen käyttöönoton jälkeen?
4. Miten OAMK pärjää kansainvälisessä kilpailussa ja miten se eroaa muista kilpailijoista?
5. Miten maksullisten koulutusohjelmien markkinointiin on kiinnitetty huomiota?
6. Vuonna 2015 OAMK:ssa opiskeli 245 ulkomaalaista tutkinto-opiskelijaa (OAMK aluevastuuraportti 2015). Ruotsissa ja Tanskassa tehdyistä selvityksistä ilmenee, että lukukausimaksut laskivat EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulleiden hakijoiden määrää. Miten arvioisit vaikutuksia OAMK:n kohdalla?
7. Lakimuutoksen myötä korkeakoulujen lukuvuosimaksun alaraja on vähintään 1500 euroa. OAMK on asettanut vieraskielisen tutkinnon hinnaksi 8 000 € / lukuvuosi. Mihin tekijöihin lukuvuosimaksun suuruus perustuu?
8. Miten arvioisit maksullisuuden vaikutusta opetuksen laatuun?
9. Millä keinoin ulkomaalaisten opiskelijoiden integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan?
10. Miten arvioisit OAMK:sta valmistuneiden ulkomaalaisten opiskelijoiden sijoittumista työelämään?